

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane mesečno 10— Din
za inozemstvo 20—

Oglaš po tarifu

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/L
Telefon št. 72

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Upravništvo:

Ljubljana, Prešernova
ul. št. 54. Telef. št. 36

Podružnice:

Maribor, Barvarska ulica
št. 1. Tel. št. 22.

Celje, Aleksandr. cesta.

Račun pri pošti, čekov.
zavodu št. 11.842.

Ljubljana, 7. decembra.

Odločitev v demokratskem klubu je padla. Demokratska stranka se ne pogađa za skupen nastop v vladi z nobeno parlamentarno skupino, ki ne stoji na stališču vidovdanske ustave. S tem sklepom je situacija popolnoma razčiščena. Žal ta sklep ni mogel biti storjen brez žrtve. Predsednik demokratskega kluba Ljuba Davidović je odstopil. Ne morda iz tega razloga, ker bi načelno ne soglašal s stališčem, ki ga je klub zavzel, temveč ker smatra, da pomenja izrek večine kluba vendarle grajo za taktične korake, ki jih je on storil v najboljši volji in z najboljšim namenom. Da resolucija v klubu ni bila soglasno sprejeta so vzrok baš ozir na predsednika Davidovića, kateremu so mnogi poslanci hoteli olajšati izhod iz mučne situacije, ki je zanj nastala. Povsem krivo bi bilo, ako bi se dejstvo, da se je v klubu pokazala precejšnja manjšina proti resoluciji, smatralo kot izraz kakšne programske razhajenosti. Ravno narobe, sam Ljuba Davidović je s tem, da se je, odločivši predsedniško mesto, umaknil v fronto demokratskih poslancev in izjavil, da smatra za svojo dolžnost, varovati disciplino, najlepše dokumentiral, da ga od večine ne ločijo nikakoli načelna nasprotstva in da osebno kar ee tiče vprašanja revizije ustave, v stranki ni nobenih nesoglasij.

Konsekvence, ki jih izvaja gosp. Davidović, so bile v danem položaju ekoarj nujne. Ravno v načinu pa, kako jih je izvajal, občudujemo modrega politika in velikih odgovornosti si svostega strankarja. Kako visoko se dviguje Davidović, ki se skromno umika e predsedniškega položaja v vrste ostalih demokratskih političnih delavcev, nad onimi lokalnimi pigmeji, ki iz užaljenega ponosa ali pa iz nebrzdane ambicije postajajo uskok, iz večerajšnjih voditeljev stranke ljudi njeni nasprotniki!

Današnji dan je odkril tudi intrigo, ki se je pletla že dolgo v samih vrstah demokratskega kluba. Bivši minister Veljković, voditelj takozvanih liberalcev, ostankov nekdanje srbske liberalne stranke v demokratskem klubu, je pravi povzročitelj mnogih nesoglasij, ki so v zadnjem času kvarila solidarnost demokratskega kluba. Na zagrebškem kongresu smo gosp. Veljkovića, ki je kot minister in kot predsednik finančnega odbora nešteto krat pokazal baravnost trdoglavi odpor proti zahtevam prečasnih krajev, ki se je za časa ustavne borbe v demokratskem klubu najhujše upiral jugoslovanskemu imenu države, naenkrat zagledali kot velikega Jugoslavana! Vpliv poslanca Veljkovića na gosp. Davidovića je bil tako velik, da je predsednik demokratskega kluba storil marsikaj, kar je bilo dobro le za nakane tega strogo konservativnega staroliberalca. Izgleda, da gre do Veljkovičevih načrti že dolgo za tem, da se demokratska stranka razbije na nekdanje njene sestavnice. Gosp. Veljković je smatral danesnji dan za najugodnejšo priliko, da udari po stranki in jo razcepi. Zbral je nekaj onih, ki so glasovali proti resoluciji ter jim predložil izstop iz stranke. Naletel pa je na odločni odpor samega gosp. Davidovića in naklep je propadel. Vtis pa ostane, da bi taktična nasprotstva v klubu že davno prenehala, da je gosp. Veljković za sebe in za dva tri svoje ožje pristaše izvajal konsekvence.

Kralj bo jutri Pašiću poveril sestavo nove vlade. Radikalci, ki so zelo spretno špekulirali, da se demokratska stranka z nejasnostjo svoje politike v vprašanju revizije ustave diskvalificira, stojijo sedaj pred močnimi moralnimi pozicijami demokratov in ne bodo mogli več tako predominirati v vladi, kakor so v zadnjem času. To jih naravno ne navdaja z najveselejšimi občutki. Njihovo razpoloženje skušajo izrabiti klerikalci, ki jim nudijo mesto demokratov zavezništvo svoje grupe in se nekaterih drugih parlamentarnih utrinkov ter jim obetajo pripetliti tudi par blokašev iz Zagreba. Seveda ne za vlado, ki bi mogla karkoli pozitivnega delati, temveč za kabinet, ki bi razpustil narodno skupščino in vodil volitve. Kako neželirano bi mogli radikalci v srbelem delu našega naroda z metodami vladinega pritiska in plemenske strasti jačati svojo moč. Kako vesele bi bile volitve za blokaše na Hrvatskem in klerikalce v Sloveniji! Ponudba klerikalcev je zapeljiva za radikalno stranko v tistem me entu, ko se postavi strankarski interes nad občanarodni in državni interes.

Mi smatramo, da se intrige, ki v zadnjem trenutku skušajo obrniti državno krmilo v drugo, reakcionarno smer, ne

Odločitev v demokratskem klubu

RESOLUCIJA KLUBA. — ODSTOP PREDSEDNIKA DAVIDOVIĆA. — KLUB OSTANE JEDNOTEN.

Beograd, 7. decembra. r. Danes so se na vse zgodaj nadaljevala posvetovanja resolucijskega odbora demokratskega kluba. Člani odbora so se sestali ob 7. zjutraj v sobi finančnega odbora. Predloženi sta bili dve resoluciji, ena od Davidovića, druga od Pribičevićeve skupine, obe pa sta se strinjali v bistvenih točkah, tako da sporazum ni bil težak. Razprava se je vodila zato bolj o položaju v klubu in o splošni politični situaciji, kakor pa o resoluciji kot taki.

Kompromisno formulirana resolucija je bila izročena nato gg. Pribičeviću in Davidoviću, da izrazita svoje mnenje o njej. G. Davidović je izjavil, da prepušča formulacijo popolnoma odboru, ker je po poteku razprav zadnjih dveh dni manjše važnosti, kako je resolucija v podrobnostih sestavljena. G. Pribičević s svoje strani je prošil za nekatere stilistične korekture, na katere so člani odbora pristali.

Resolucijski odbor se je ob 10. zopet sestel k seji v sobi finančnega odbora in je povabil na sejo tudi g. Davidovića, da zavzame svoje stališče, a g. Davidovića tudi na ta sestanek ni bilo. Zato je odbor prepustil tozadevno debato plenumu kluba in definitivno redigiral sprejeto resolucijo. Obvestil je na to predsedujočega podpredsednika Radovića, da je svoje delo končal in da lahko skliče sejo plenuma demokratskega kluba.

Demokratski poslanci so se začeli zbirati ob pol 11. v svojih klubskih prostorih. Do 11. so se zbrali vsi razen 10 poslancev, ki jih ni v Beogradu. Razpoloženje v klubu je bilo sicer nervozno, a splošno je prevladovalo mnenje, da je treba na vsak način v interesu narodnega in državnega edinstva ohraniti demokratsko stranko enotno in močno. Le iz okolice g. Veljkovića so se razširjale pesimistične vesti, ki so pledirale za izstop bivših liberalcev in pri tem zlorabljale zlasti pasivnost g. Davidovića.

Da se odstrani ta disharmonija, je menil podpredsednik Radović, da bi bilo morda dobro odločno sejo kluba odgoditi na popoldan. Večina obeh skupin pa je ta predlog odločno odklonila in zahtevala, naj klub takoj začne z debato oz. glasovanjem o resoluciji.

Malo pred pol 12. je zato g. Radović otvoril plenarno sejo kluba, naker je bila takoj prečitana od odbora predlagana resolucija:

Poslaniški klub Demokratske stranke na sestankih 6. in 7. decembra
potem ko je slišal referat predsednika Ljube Davidovića o razgovorih, ki jih je vodil z različni političnimi grupami, med njimi tudi s Hrvatskim blokom,

potem ko je konstatiral, da v teh razgovorih ni niti za trenutek bil opuščen programski pravec stranke in posebno ne Vidovdanske ustave in
ker je ugotovil, da so ti razgovori dejansko že prenehali, —
je odločil:

da se v novi situaciji, ki je nastvarjena vsled demisiije vlade vodijo po-

Po glasovanju

IZJALOVljeni NAKLEPI POSL. VELJKOVIĆA.

Beograd, 7. decembra. r. Razumljivo je, da je bil ves interes političnega sveta te dni osredotočen na konferenco demokratskega kluba, ker je od tega zavisei razvoj vladne krize. Končni rezultat razprav je zadovoljil vse prijatelje naše države. Rezultat je zadovoljiv v dveh smereh. Prvič ni došlo do razkola stranke, in ne more priti, ker se je manjšina pokrivala večini, ki je šla občutljivosti manjšine daleč na roke. Drugič je že s samo resolucijo, zlasti pa z ostavko Davidovića stvorjena popolnoma jasna situacija pri snovanju pravcev bodoče politike.

Stranka se vrača v svoji celoti k stari politiki. Rešena je temeljna ideja stranke, ker se pri glasovanju niso oddelili posamezni kraji, temveč je odločalo le taktično naziranje, pa tudi gotovi osebni oziri. Na ta način so razbite in uničene vse intrige, ki so delale na razkol stranke. Razpršile so vse nade radikalcev, ki so od razkola demokratskega kluba pričakovali svoje ojačenje. Pri demokratih obstoji sedaj razpoloženje, naj se zahteva od radikalcev, da tudi oni obračunajo enako odločno z

bodo posrečile. Današnji sklep demokratskega kluba je trden jez proti vsem poizkusom speljati politiko države na nova opasna pota, v nevarno bližino separatističnih pečin.

gajanja samo z onimi parlamentarnimi skupinami, katere sprejmejo za bazo pogajanj Vidovdanske ustave, v smislu sklepov stranknega kongresa z dne 30. oktobra 1921.

Med čitanjem in po prečitaniu resolucije so se čuli od vseh strani klici: «Prima se, prima se!» Predsednik Radović je izjavil, da se v smislu večerajšnjega sklepa o resoluciji ne bo razpravljalo, ampak takoj glasovalo, ker je situacija po dvodnevni debati itak dovolj razčiščena. Zavrnil je zato vse poslance, ki so se hoteli prijaviti k besedi. Pač pa je dal besedo g. Davidoviću, ki je prošil, da sme podati kratko osebno izjavo.

Izjava g. Davidovića.

Med splošno pozornostjo je vstal g. Ljuba Davidović in izjavil:

«Moje uverjenje je, da s samo resolucijo nesoglasja v klubu ne bodo definitivno odstranjena. Lek za ozdravljenje vidim v sklepu, h kateremu sem se odločil in ki je za mene definitivni: *Zahvaljujem se na častil predsednika kluba, ker ne morem nositi polne odgovornosti za nadaljno taktiko kluba, zlasti ker sem mnenja, da predlagana resolucija preveč omejuje pravice predsednika. Ostanem na še dalje član kluba in stranke in sprejemam nase tudi v bodočnosti polno strankno disciplino.* Prosim, da o tej moji izjavi ne razpravljate, ker je nepreklicna, ampak da jo sprejmete tako iskreno, kakor je mišljena. *Prosim tudi vse svoje prijatelje, da se v svoji taktiki ne pustje ovirati po osebnih vezeh, ki jih imajo z menoj, ampak da ravnajo tako, kakor jim to velewa čut odgovornosti do stranke, države in naroda.*»

Glasovanje.

Po Davidovičevi izjavi so menili nekateri poslanci, da bi bilo treba o njej razpravljati, Davidović pa je ponovil svoj predlog, da se o njej ne razpravlja, ker je njegov sklep nepreklicen. Večina kluba je zato sklicala, da se preide takoj na glasovanje o resoluciji.

Glasovanje se je vršilo poimensko. Navzočih je bilo 76 poslancev. Od teh jih je glasovalo za resolucijo 42, proti njej 30, dočim so se štirje poslanci glasovanja vzdržali.

Glasovanje se je vršilo povsem mirno, brez najmanjšega incidenta. Predsednik je takoj po glasovanju sejo zaključil, poslanci pa so ostali v klubovih lokalih še dalj časa ter živahno razpravljali o izidu glasovanja.

Večina poslancev, ki so glasovali proti resoluciji je izjavila, da so to storili v zavesti, da bo resolucija katere stvarno vsebino vsi odobravajo, itak sprejeta, da pa so hoteli predsedniku Davidoviću omo gočiti časten umik.

Predsedniško vprašanje.

Beograd, 7. decembra. g. Predsedniške posle Demokratskega kluba bo vodil do nadaljnega podpredsednik minister Krstelj. On je poleg ministra Timotijevića tudi najresnejši kandidat za predsedniško mesto.

Kralj poveri sestavo vlade Pašiću

PREDSEDNIK PARLAMENTA V AVDIJENCI.

Beograd, 7. decembra. r. Predsednik narodne skupščine dr. Edo Lukinić se je prijavil takoj po konferenci demokratskega kluba k avdijenci na dvoru. Pozvan je bil h kralju ob 18.30 minut in se je mudil pri njem ob 19. Kolikor se more doznati, je predlagal kralju, naj se na podlagi odločitve demokratskega kluba prepusti vlada dosedanj koalicii in naj se sestava kabineta poveri zopet g. Pašiću. Jutri dopoldne bo Pašić sprejet od kralja v avdijenci. Kakor doznava vaš dopisnik, se kralj ne bo posvetoval z voditelji drugih strank, ker smatra situacijo za dovolj razčiščeno.

Zahteve demokratskega kluba glede delovnega programa.

Beograd, 7. decembra. g. Jutri se vrši prva plenarna seja demokratskega kluba, na kateri se bo razpravljalo pod kakšnimi pogoji bi bila demokratska stranka pripravljena sodelovati v novi vladi.

Pri pogajanjih za sestavo nove vlade bodo demokrati trdno vztrajali na stališču, da se mora v parlamentu dovršiti še uradniški in invalidski zakon predno se ukrepa o razpustu narodne skupščine. Radikalci pritiskajo, da se ta vprašanja odložijo.

Klerikalci se ponujajo radikalcem

PAŠIĆ NAJ SESTAVI VLADO IZ RADIKALCEV IN SAMIH MALIH FRAKCIJ.

Beograd, 7. decembra. g. Klerikalci so z vnmom na poslu, da se vrinejo v vlado. V imenu klerikalnega kluba so danes poslanci Dulibić, Hohnjec in Barić konferirali z radikalskimi voditelji. Njihova špekulacija bazira na tem, da bi se pogajanja med demokratii in radikalcii radi parlamentarnega programa razbila. Kot nadomestilo ponujajo radikalcem koalicio, v katero naj bi vstopili radikalci, klerikalci, narodni socialisti in nekateri divjaki, ki so pristali zagrebških kongresistov, dalje del poslancev Hrvatskega bloka in eventualno še muslimani. Taka koalicija bi bila za radikalec zapeljiva, ker bi imeli okoli sebe same majhne ekupine, nad katerimi bi lahko dominirali. Iz klerikalnih krogov se čuje zvečer, da ima ta kombinacija mnogo izgledov, češ, da radikali absolutno ne marajo več sodelovati z Veljkovičev skupino demokratskega kluba in da zahtevajo, da pri sestavi nove vlade ožji pristaja poslanca Veljkovića, sedanj minister Rafajlović, ne pride več v kabinet.

POSVETOVANJA RADIKALCEV.

Beograd, 7. decembra. n. Danes dopoldne se je vršila v predsedništvu vlade konferenca radikalcev, kateri je predsedoval gosp. Pašić. Konferenca so se udeležili poslanci Marko Gjuričić, Marko Trifković, Mihađjo Lukarević, Velizar Janković, Krsta Miletić in Čeda Kostić. Na konferenci se je razpravljalo o položaju, ki je nastal z ozirom na demokratsko zahtevo, da se ohrani «status quo».

Odmor v Lausannu

AMERIKA NASTOPA VEDNO BOLJ ODLOČNO.

Lausanne, 7. decembra. u. Mussolini je dospel danes ob šestih semkaj. Danes ponoči bo prenočil v svojem salonskem vozu in bo odpoval jutri okoli petih zjutraj proti Parizu. Lord in lady Curzon sta mu priredila zvečer svečan dione, ki se ga pa francoski zastopniki niso udeležili.

Sicer je danes ves dan potekel precej mirno. Vršilo se je le nekaj pogajanj v podkomisijah. Samo podkomisiji za izmenjo prebivalstva je bilo precej živahno. Ameriški zastopnik, ki se vedno

bolj udeležuje raznih debat, je ugovarjal Nansenovemu predlogu in grški zahtevi za izmenjo prebivalstva. Poudarjal je, da ne gre več, da se uprizarjajo cela preseleljevanja narodov. Vselej, kadar se bo na vzhodu ali tudi v Evropi vršila kakšna teritorialna izprememba, bo Amerika nastopila tako, kakor odgovarja današnji svetovni civilizaciji. Če naj se ona udeležuje v evropskih zadevah, bo njena prva zahteva od evropskih držav, upoštevanje današnje svetovne kulture in civilizacije.

Stanovanjski pravilnik

Beograd, 7. decembra. d. Včeraj je izšel v posebni izdaji «Službenih Novin» stanovanjski pravilnik, izdelan na podlagi stanovanjskega zakona z dne 30. decembra 1921. Ker je bila radi krize novela nemogoča, je izšel pravilnik v svoji prvotni stilizaciji.

Neupravičeni bolgarski očitki

Bolgarska nota Jugoslaviji.
Beograd, 7. decembra. n. «Tribuna» poroča iz Sofije: Bolgarska vlada je izročila našemu upravitelju diplomatskih poslov v Sofiji noto, v kateri naglašda, da so komiteše čete, ki so zavzele Čustendil, prešle z našega ozemlja na Bolgarsko. V noti prosi bolgarska vlada, naj ukrenejo naše obmejne oblasti korake, da se stori konec takemu stanju.

Reparacijsko vprašanje

Nesoglasja med zavezniki.
Pariz, 7. decembra. u. «Petit Parisien» piše, da vladajo med zavezniki glede reparacijskega vprašanja precejšnja nesoglasja. Belgijška delegacija zahteva v nasprotju s Francozi natančen razgovor v Londonu in bi bila pripravljena prej opustiti bruseljsko konferenco, kot pa da bi se ta otvorila z obstoječimi nesoglasji med zavezniki. Izgleda, da bo Polncaré vendarle predložil v Londonu natančen načrt o reparacijskem vprašanju.

D' ANNUNZIO OBOLEL.

Rim, 7. decembra. l. Iz Brescie javljajo, da je d' Annunzio radi prenapornega dela obol el in da za nekaj časa ne želi nikakih obiskov, ker je potreben miru.

MONOPOLSKI DOHODKI V SEPTEMBRU.

Beograd, 7. decembra. n. Dohodki samostojne monopolne uprave za september 1922 od tobaka, petroleja, cigaretnega papirja in vrednostnih papirjev segajo vsoto 116.238.877 Din.

INVALIDSKI PROTESTI PROTI VLADNI KRIZI.

Beograd, 7. decembra. n. Ministrstvu za socialno politiko kakor tudi vsem invalidskim organizacijam v državi prihajajo protesti od vseh strani zaradi vladne ostavke. Invalidi zahtevajo, da se skupščina ne razpusti preje, nego se sprejme invalidski zakon.

Borza

Zagreb, devize: Dunaj 0.1075 - 0.1125, Berlin 0.85 — 1.05, Budimpešta 3.10 — 3.40, Milan 362 — 366, London 330.5 — 335.5, Newyork 73 — 74, Pariz 509.5 — 514.5, Praga 230.5 — 233.5, Varšava 0.44 — 0.54, Bukarešta 47.5 — 49, valute: dolar 72 — 73, avstr. krone 0.1105, češke krone 229, levi 50, leji 49, lire 358 — 362, franc. franki 504.5 — 509.5, švic. franki 1370, belgijski franki 457.5 - 462.5. Elekti: Jadranska banka 370, Ljubljanska kred. banka 200, Slovenska banka 105 — 107, Slov. eskompt. banka 146, Union 600 — 625, Ljubljanske strojne tovarne 155, Trbov. premog. družba 280.

Beograd: Newyork 63, London 333, Pariz 510, Zeneva 1375, Praga 231, Budimpešta 3.45, Milan 363, Sofija 55, Berlin 0.95, Dunaj 0.105, Bukarešta 47.75.

Praga, devize: Berlin 0.335 — 0.435, Curih 592.75 — 595.25, Milan 157.25 — 158.75, Pariz 221.25 — 222.75, London 143 — 144.50, Newyork 31.37 — 31.775, Beograd 41.75 — 42.25, Sofija 23.25 — 23.65, Dunaj 0.04225 — 0.04725, Varšava 0.155 — 0.205, Budimpešta 131.25 - 141.25.

Curih: Berlin 0.065, Newyork 531.25, London 24.25, Pariz 36.40, Milan 26.45, Praga 16.80, Budimpešta 0.23, Zagreb 1.80, Bukarešta 3.30, Sofija 3.95, Varšava 0.03, Dunaj 0.0075, avstrijske žig. krona 0.0075.

Berlin, devize: Italija 40.191 — 40.401, London 36.491 - 36.509, Newyork 805.971 — 812.025, Pariz 56.857 — 57.143, Švice 150.622 — 151.578, Dunaj 1122 — 1128, Praga 25.335 — 25.364, Budimpešta 345 — 347, Sofija 5985 — 6015, Beograd 10.673 — 10.727.

Solun in Adrija!

Odkar se je izvršil katastrofalni preobrat na maloazijskem bojišču in se je vsemu svetu očito pokazala slabost Grčije, nočejo potihnuti glasovi o Solunu. Zda s te, zda z one strani prihajajo vesti o dozdavnih aspiracijah Jugoslavije na to pristanišče. Mi jih zankaer vzamemo le kot dokaz, kako občno je prepričanje o nenaravnem današnjem posestnem stanju na severni obali Egejskega morja, več ne!

Zadnje tedne se glasovi o naših dozdavnih aspiracijah javljajo v interesantni zvezi. Sam veliki Mussolini, drugi Napoleon ali vsaj drugi Cavour, nam baje namiguje, da nam da — Solun v zameno za Reko, za Zadar in morda še za morskali drugega.

Pustimo na stran prvo vprašanje, kako nam more Mussolini, ki za enkrat še ni zavezoval Grčije in še ne deli njenih žel, ponujati to važno pristanišče. Opozorimo le na možnost, da bi se utegnili reza o zamenjavanju v Mussolinijevi politiki tolmaiti v obratnem smislu, to je da bi Italija, ker ostanemo trdovratni v reškem in jadranskem vprašanju, skušala nasprotovati in intrigrirati zoper nas v Solunu.

Poglejmo pa si osnovno misel Mussolinijevega koncepta, ki ima svoje težišče v programu, odvrtni nas od Adrije in naravnati glavno smer naše gospodarske politike na Solun, na Egejsko morje.

Jadransko in Egejsko morje za nas nikakor nista ekvivalentni. Prvič je Adrija dolga, a ozko morje, in niti ni dobra prirodna meja naše države. Ozko morje ni ovira prometu med obema obalama, marveč obratno pospeševatelj. Osnovni zakon gospodarskega razvoja je, da bo na Adriji vedno mnogo prometa med obema obalama. Toda hkrati bo pa tudi vedno obstajala politična napetost med njeno vzhodno in zapadno stranjo. Tudi ako bi mi povsem protinaravno resignirali na promet preko Adrije, bi morali istotam estati budno na straži proti Italijanskim ekspanzivnim težnjam.

Drugič leži naša kraljevina podolgem ob Adriji; za štiri petine naše zemlje je to najbližje morje. V bližini Jadranskega morja leže slovenski, hrvaški in bosanski gozdi, naše največje prirodno bogastvo, ki se morejo izkoristiti samo na podlagi izvoza po Adriji. Tik ob Adriji leži podolgem najstrošnejši predel naše države, ako ne damo tamkajšnjemu prebivalstvu možnosti eksistence v prometu in trgovini na morju, se nam mora izseliti čez ocean.

Solun ne more tega dela pristaniških funkcij prevzeti pod nobenimi pogoji. Solun je nujno potreben Južni Srbiji, osobito Vardarjevemu porečju, katerega litorale predstavlja. Kot zaključek Moravsko-vardarske doline ima eminentno važno lego za tranzitni promet iz srednje Evrope v Levanto. Toda ta prehodno-prometna važnost ima danes in za bližnjo bodočnost za nas precej malo praktičnega pomena. Kajti mi nimamo kaj eksportirati v Levanto; mi nismo industrijska eksportna država kakor je bila nekdanj Avstrija in kakor je danes Češkoslovaška ali Nemčija. Naš eksport agrikulturnih proizvodov gre na zapad in sever in ta smer mu bo še dolgo ostala. Izvažanje industrijskih predmetov bi bilo usmerjeno preko Soluna v bližnji orient, toda — teh ravno še nimamo, zato nam tudi teh izhodnih vrat še ni nepobudno potreba.

Naša naloga je danes, navezati naše dožele trdno na Adrijo; tam je njih življenjska prometna žila, — kolikor ni Dnava na severovzhodu. Solun pa je brez pogojno potreben le za slabo južno petlino države, ki ji je Solunski zaliv najbližje morje. Za ta predel bo za enkrat preskrbljeno s koncesijami na železnici Djevdjelija — Solun in v našem, to je eksteritorialnem delu solunskega pristanišča. Kadar se bo naša industrija razvila preko potreb domaćega konsuma, takrat šele bo dobil Solun kot eksportna vrata za vso državo oni prevladujoči pomen in takrat bomo skušali etablirati se še trdnje na egejskem obrežju.

Adrija pa je in ostane okno naše hiše, prag našega jugoslovanskega doma.

Politične beležke

— Mesto drugega odgovora. Bankir in tovarnar g. Pollak, eden glavnih faktorjev SLS, sklicuje za danes popoldne klerikalne volilce na sestanek v Katoliški tiskarni, na katerem se bo razpravljalo o «silno važnih zadevah». Kakor smo zvedeli, te «silno važne zadeve» pomenijo razveljavljenje komunističnih mandatov. Klerikalna stranka se hoče namreč obrniti na vlado, da se mandati drja. Lemeža in tov. po zakonu o zaščiti države razveljavijo, nakar bi bili poklicani v občinski svet še oni klerikalni kandidati, ki niso dobili mandata in bi SLS imela na magistratu sama večino. Mi smo prepričani, da se ta klerikalni naklep ne bo posrečil, akoravno gosp. Korošec v Beogradu obljublja, da bo zvesto podpiral Pašičev kabinet, ako mu vlada izpolni med drugim tudi to iskreno željo.

— Usoda stražnikov Zanelline vlade. Reški redarji, ki so zapustili skupno z Zanello in njegovo vlado Reko, so se nastanili v Ogulinu, dočim so njihove rodbine ostale na Reki. Sedaj so fašisti pričeli izganjati z Reke vse rodilne onih reških redarjev, ki se nahajajo na jugoslovanskem teritoriju, in to v času, ko šef teh fašistov g. Mussolini zatrjuje, da hoče lojalno izvesti rapallski ugovor.

— Hrvatski zemljoradniki. Glavni odbor zemljor. (ne radičevske) stranke za Hrvatsko in Slavonijo je v nedeljski seji soglasno izključil iz stranke gg.: Milana Marjanovića, Rudolfa Glinjo, dr. Jurija Pečarića, dr. Jure Turika in Dušana Grubića. Imenovani gospodje so brez odobrenja strankinega jugoslovenskega odbora začeli izdajati list «Jugoslovenski Seljak», v katerem so pristale napučno obveščali o zemljoradniškem kongresu v Banjaluki. Ker na predsednikov poziv niso dali odgovora, jih je glavni odbor izključil iz stranke.

— Emigrant dr. Ivo Frank taji avtentičnost tajne konvencije z italijanskimi in madžarskimi fašisti. V «Neue Freie Presse» se izmotava s popolnim demantijem, češ, da bi «vsaka separata akcija le elabo delovala na razvoj hrvatskega pokreta in bi kompromitiral voditelje...» Po tem, meni dr. Frank, naj bi bilo jasno, da sta oba dokumenta, ki ju je objavilo «Vreme», čista falsifikata. Toda «Vreme» kategorično in decilirano izjavlja, da sta dokumenta avtentična in da je falsifikat izključen in nemogoč že zaradi uvodnega pisma, čigar izvirnost ne more biti dvomljiva. Sicer pa je uredništvo «Vremena» pripravljeno, da oba dokumenta predloži posebni mednarodni anketi, v katero lahko Italija delegira svoje najboljšie grafološke strokovnjake. S tem je menda dobohra ožigosano izdajalsko čelo drja. Franka. — Povodom objave teh dokumentov je vodstvo madžarske stranke v Vojvodini izdalo poseben komuniké, v katerem odločno obsoja kompletsko konvencijo ter zahteva najstrožjo preiskavo. A kaj porečejo zagrebški komilitoni drja. Franka o tej «separatni akciji»?

Po svetu

— O usodi bivših bolgarskih ministrov, ki jih je ljudska sodba spoznala krivim bolgarske nesreče v svetovni vojni, do sedaj še ni nikakih zanesljivih poročil. Vestl iz Sofije, da jih je doletela enako tragična usoda kakor njihove grške tovariši in da so bili že ustreljeni, še niso potrjene, a na drugi strani tudi ni nikakih znakov, da so še pri življenju. Za njihovo usodo se danes ne zanima le vsa bolgarska, zlasti opozicijska javnost, ampak tudi vsa Evropa in Bolgarija bi si utegnili z njihovo usmrtnitvijo ravno tako škodovati, kakor si je škodovala Grčija z nepremišljeno usmrtnitvijo svojih ministrov.

— Padanje cen na Dunaju. Skoraj neverjetno se sliši to, a je po poročilih dunajskih listov resnično. Kakor ti poročajo se je pocenilo v zadnjem mesecu

govejo meso za 3000 K. pri kg. teleščje meso za 4000 K. obuvalo za 30 — 40 odst., jednako kožuovina. Cene v hotelih in restavrantih so padle za 15 — 25 odst. Po mnenju časopisja gre glavna zasluga za padanje cen delstvu, da so tuji Dunaj skoraj korporativno zapustili, kar je povzročilo v vsem trgovskem in obrtnem prometu katastrofalen zastoj.

— Ustavljen promet na ruskih železnicah. Kakor poročajo angleški listi iz Moskve, je morala ruska vlada na polovici ruskih prog v skupni izmeri nad 20 tisoč milj popolnoma ukiniti vsak promet, ker ni materiala za kurjenje lokomotiv. Po ustavitvi prometa so prizadeta ozemlja, ki štejejo skupno okrog 30 milijonov ljudi.

— Zvezo ameriških narodov bi rad osnoval ameriški državni tajnik Hughes, ki je sklical v ta namen za prihodnji teden konferenco srednjeameriških držav Nicaragua, Salvador, Honduras, Costarica in Quatemala. Konferenca bo poskušala ustanoviti obvezno razsodišče za vse te države, dalje skleniti razorožitev in naposled razpravljati o načinu, kako bi se mogle v to zvezo pritegniti tudi južnoameriške države. Ako pride do ugodnih rezultatov, se bo sestala v marcu 1923 velika panameriška konferenca v Santiagu de Chile.

Prosveta

Ljubljanska drama.

Petek, 8.: Ob 3. popoldne: «Krojaček-junaček». Mladinska predstava. Izv. Ob 8. zvečer: «Živi mrtvec». Izv. Sobota, 9.: «R. U. R.» Delavska predstava. Izv.

Nedelja, 10.: Ob 3. popoldne: «Krojaček-junaček». Mladinska predstava. Izv. Ob pol 8. uri zvečer: «Idiot». Izv. Ponedeljek, 11.: «Kralj na Betajnovi». V spomin Cankarjeve smrti. Izv.

Ljubljanska opera.

Petek, 6.: «Carmen». Izv. Sobota, 9.: «Tajnost». B. Nedelja, 10.: «Gorenjski slavček». Izv. Ponedeljek, 11.: Zaprt.

Mariborsko gledališče.

Petek, 8.: «Nečak». Izven in kuponl. Sobota, 9.: «Jalnoščevan». A. Nedelja, 10. ob 15.: «Namisljeni bolnik». Izven in kuponl. — Ob 20.: «Nečak». Izven in kuponl.

Kralj za narodna gledališča. Beograjska «Politika» poroča, da je kralj že opetovano nakazal svojo podporo narod. gledališču in sicer v različne svrhe, a posebej na pomoč ostarelih ali bolnih članov in upokoencev. Letos v avgustu je kralj določil, da se nakazuje nar. gledališču v Beogradu iz njegovih sredstev neka denarna podpora vsako leto. Gledališka uprava je sklenila, da porabi kraljevo podporo v posebne svrhe. «Politika» dostavlja, da je kralj izrazil željo, podpirati tudi druga gledališča ob posebnih prilikah in zlasti za opremo narodnih dram in oper.

Ljubljanska opera. Na Miklavžev večer se je pela opera «Jenufa» ter je ga. Lewandowska, ki prav izvrstno izvaja naslovno vlogo, prejela velik koš cvetk. Ta pevka je ena najmlajšijih opernih članov in, dasi Poljakinja, že prav dobro obvladuje slovenščino.

Operna novietza na ljubljanskem odru. V kratkem se uprizarj prvič na ljubljanskem odru velika opera Arriga Boita «Mefistofele» (po Goethejevem «Faustu» I. in II. del). Dirigira in režira operni ravnatelj Fr. Rukavina. Pripravlja se znova Webrov «Carostrelec».

Dramski novietzi. Ljubljanska drama pripravlja Maeterlinckovo komedijo «Čudotv. Antona» in Shakespearejevo tragedijo «Othello» z gg. Lavarjem, Rogozom in g. Šaričevom v glavnih vlogah.

Mariborsko gledališče. V nedeljo, 10. decembra bo pri «Hoffmannovih pripovedkah» zopet gostoval g. Zdenko Knit-tel iz Zagreba, ki je žel pri dosedanjih gostovanjih v Mariboru največji aplavz kot Hoffmann. — Gledališče prične tudi z nedeljskimi popoldanskimi predstavami. Prva bo v nedeljo dne 10. decembra in sicer Molierov «Namisljeni bolnik», ki je primeren tudi za mladino. — «Sne-

gatič» so igrali ljudskošolci iz študentov pri Mariboru v sredo z lepim uspehom v nabit polnem gledališču. Mnogo dece je moralo oditi, ker ni bilo več dobiti vstopila za stojšče. — Gledališki ansambl se je pomnožil z g. Mitrovičem in go. soprogo iz Varnidina.

Ljudsko vseučilišče v Celju. V ponedeljek dne 4. decembra je imel ravnatelj celjske podružnice Kreditne banke g. Gruđen jako zanimivo predavanje o bankah in o bančnem poslovanju. Izvajanje je vsled vsestranske temeljitosti vredno, da bi se ponatisnilo. Navzročega je bilo mnogo občinstva. Prihodnje predavanje je čez 14 dni.

Komorni večer «Češkoslovaškega kvarteta» v Celju. V sredo dne 13. decembra ob pol 21. uri priredijo Zikovec na ponovno povabilo Celjanov v mali dvorani hotela Uniona komorni večer s čisto novim sporedom. Občinstvo se opozarja, da si pravočasno preskrbi vstopnice.

Potujoča jugoslovanska gledališča so ostala za bodoče leto brez državne podpore. Zato zahteva ministrstvo prosvete, da se postavi v proračun kredit 100.000 Din v podporo gledališč, ki potujejo po Jugoslaviji.

Proslava ujedinitja na Dunaju. Jugoslovanska kolonija na Dunaju je dne 1. decembra v proslavo ujedinitja priredila slavnostni koncert, na katerem je poleg operne pevke Engel nastopil tudi naš rojak, operni tenorist g. dr. Makso Morle. Med svojim izbranim programom je posebno za Lajčevčev pesem «Mese v izbi» žel viharno odobravanje. Dunajski listi prinašajo o našem mladom umetniku, ki je sprejel engagement na dunajski državni operi, zelo ugodne kritike. Znani komponist Korngold hvali v Wagnerjevih in Puccinijevih partijah njegov polni, sočni glas in simpatično barvo, ki naglo oevaja publiko. Vsekako bi želeli, da g. Morle ob prvi priliki tudi nas v domovini seznanji s svojimi umetniškimi kvalitetami.

Glasbena zgodovina. Na konservatoriju Glasbene Matice v Ljubljani bo predaval tudi v tekočem šolskem letu o glasbeni zgodovini muzealni ravnatelj in priznani glasbeni pisatelj dr. Josip Mantuani. Predavanje se vrši v ponedeljkih in četrtek od pol 3. do 4. ure v pevski dvorani Glasbene Matice, Vegova ulica. Prva ura je v četrtek dne 7. decembra. Kdor želi prisostvovati predavanjem, naj se takoj oglasi v pisarni Glasbene Matice, Gosposka ulica 8.

Kurz iz zgodovine umetnosti, ki ga priredi Umetnostno zgodovinsko društvo, se prične v soboto 9. decembra. Obsegal bo 12 predavanj in se bo končal 17. marca 1923. Vrši se bo v bivši zbornici deželnega zbora v deželnem dvorcu na Kongresnem trgu vselje ob sobotah od 6. do 7. ure zvečer. Program: 9. decembra: dr. V. Molč, «Uvod». — Atene o Periklejevem času; dne 16. decembra: isti, «Svetovna umetnost Helenizma»; dne 13. januarja 1923.: isti, «Cesarji Rim»; dne 20. januarja: Msgr. J. Dostal, «Umetnost starokrščanskega srednjega veka»; dne 27. januarja: Dr. Fr. Stelč, «Gotska arhitektura in plastika»; dne 3. februarja: isti, «Giotto»; dne 10. februarja: Dr. I. Cankar, «Toskanska umetnost XV. stoletja»; dne 17. februarja: isti, «Michelangelo in začetki baroka»; dne 24. februarja: isti, «Rubens in Rembrandt»; dne 3. marca: Dr. V. Molč, «Francosko slikarstvo XVIII. stoletja»; dne 10. marca: Dr. Fr. Stelč, «Umetnost in Slovence»; dne 17. marca: dr. I. Cankar, «Sodobne umetniške težnje». — Vstopnina za vsa predavanja 30 Din, za posamezna predavanja 5 Din. Vstopnice za vsa predavanja se dobe v prodajalnicah Tiskovne zadruge v Prešernovi ulici in Nove založbe na Kongresnem trgu. Vstopnice za posamezna predavanja pri vstopu.

Wyspianskega «Warsawianka», historična enodejanska drama, ki se godi leta 1831 ob propadu Poljske, je Lila uprizarjena te dni v Zagrebu z velikim uspehom.

Razvrstitev gledaliških abonmentov. Prejeli smo več pritožb, da so gledališke predstave na posamezne abonmane tako nerodno razdeljene, da nekateri po ves

teden in še dlje ne vidijo nobene predstave. Baje se vriva preveč predstav izven abonmana, namesto da bi se gledalo na to, da pridejo abonementje vsaj vsak teden enkrat v dramo in po enkrat v opero.

(Glej tudi prilogo!)

Sokolstvo

IZJAVA.

V zadnjem političnem boju v Ljubljani so vkljub ponovnim opozoritvam vladnih Sokolstvo v politiko. Starešinstvo Jugoslovanskega Sokolskega Saveza obzajuje to delstvo, ki je proti načelom naše organizacije.

Starešinstvo Jugoslovanskega Sokolskega Saveza je v tem oziru izdalo na podrejene enote poseben ukaz, da mu vsak tak posamezen primer v svrhu sokolsko-pravnega disciplinarnega postopanja takoj naznani.

Starešinstvo Jugoslovanskega Sokolskega Saveza.

Akademiki-Sokoli! Vabimo vse aka-demike Sokole, da se polnostevilno udeleže predavanja, ki ga priredi J. A. D. «Triglav» v soboto dne 9. decembra ob 8. uri zvečer v učilnici Akademikega kolegija. Predava brat Ambrožič: «O Sokolstvu». Naj ne manjka noben akademik-Sokol! — Odbor.

Sport

Iz upravnega odbora LNP. (Službeno.) Podsavezni klub se ponovno pozivljajo, da nemudoma odpošljejo obračune o odigranih prvenstvenih in prijateljskih tekmah, dalje zaostalo članarino, olimpijski davek itd. — Dalje naznanja upravni odbor, da je za december in januar projektirana sportska predavanja prevzela Sportna zveza, ki jih bo izvedla v začetku pomladi kot teoretičen uvod v pomladno sezijo. Tajnik I.

Smučarski nabor. Vsi smučarski novinci, dečki in deklice, ki nameravajo vstopiti letos v smučarski tečaj za novince, morajo biti potrjeni, da so zdravstveno zato sposobni. «Jugoslav. zimskosportni savez» pozivlja s tem vse klube, da priljajo najkasneje do 15. t. m. vse letošnje smuč. novince, na kar bo določil JZSS. naborni dan, uro in kraj, kjer jih bo iz posebne prijaznosti brezplačno preiskal sportu velenaklonjeni g. primarij dr. Ivan Jenko.

Praga: Dunaj. Prihodnjo nedeljo se vrši v Pragi nogometna tekma med reprezentancama Prage in Dunaja. Ta tekma se mora pravzaprav smatrati kot reprezentančna tekma med Češkoslovaško in Avstrijo. Prva tekma med obema mestoma se je vršila leta 1898, torej pred 24 leti, na Dunaju in je končala neodločena z 2 : 2. Leta 1917 se je vršila druga tekma v Pragi, pri kateri so Čehi zmagali s 3 : 1. V avstrijskem, oz. dunajskem moštvu bodo igrali po večini oni igralci, ki so zadnjič tako častno zastopali avstrijski nogomet v Budimpešti. Boj bo vsekakor zelo hud, vendar pa je bolj verjetna zmaga Čehov kot Avstrijcev.

Olimpijske igre 1924. Francoski olimpijski komite je objavil spored olimpijskih iger, ki se vršijo leta 1924. v Parizu. Igre se bodo začele 30. januarja s zimskim sportnim tednom. 3. maja pričnejo poletni sporti. Glavni toden bo od 17. do 23. julija, ko se bodo vršile lahkoatletične tekme. Igre se bodo končale 27. julija. Podrobni spored je nastopen: 30. januarja do 5. februarja zimski sport, 3. do 10. maja rugby, 15. maja do 19. junija nogomet, 19. junija do 4. julija polo, 21. do 29. junija streljanje, 28. junija do 3. julija sabljanje, 5. do 13. julija grško-rimska rokoborba, 10. do 13. julija prosta rokoborba, 10. do 14. julija veslanje, 12. do 17. julija moderni petbol, 13. do 20. julija plavanje, 15. do 20. julija boks, 17. do 23. julija telovadba, 17. do 23. julija lahka atletika, 21. do 24. julija dviganje uteži, 23. 26. in 27. julija kolesarske dirke, 24. in 27. julija regate jadralne, 27. julija konce iger.

Najboljši lahkoatletični rezultati na kontinentu v letu 1922. V nastopnem obdobju po pet najboljših lahkoatletičkih rezultatov, ki so bili doseženi leta 1922 v nosameznih državah kontinenta: 100 m: Nemčija 10.7, Finska 10.9, Norveška 10.9, Francija 11. Svedska 11; 200 m: Svedska 21.8, Francija 22.2, Norveška 22.4, Madžarska 22.4; 400 m: Svedska 49.7, Nemčija 50.1, Francija 50.4, Danska 50.7, Finska 51; 800 m: Finska 1:57.5, Madžarska 1:57.7, Norveška 1:58.6, Francija 1:58.8, Danska 2:00.5; 1500 m: Finska 4:01.9, Svedska 4:03.5, Nemčija 4:03.8, Italija 4:04.4, Norveška 4:06; 5000 m: Svedska 15:09.3, Italija 15:18.8, Finska 15:43.4; 110 m: Nemčija 15:36.5, Francija 15:43.4; 150 m: Nemčija 15:36.5, Francija 15.3, Svedska 15.8, z zaprekami: Nemčija 16.3, Svedska 16.2; Francija 16. Norveška 16. Finska 16.2; 400 m z zaprekami: Svedska 56.6, Francija 57.6, Nemčija 58.5, Finska 58.6, Belgija 58.8; strela 4 x 100 m: Nemčija 42.4, Francija 43.8, Svedska 43.9, Norveška 44.8, Danska 44.9. Skok v daljavo: Nemčija 7.1, Avstrija 7.05, Svedska 7.02, Norveška 6.99, Finska 6.91. Skok v višino: Francija 1.87, Svedska 1.85, Norveška 1.84, Nemčija 1.83, Danska 1.78. Skok ob palci: Norveška 4.02, Nemčija 3.80, Svedska 3.80, Danska 3.70, Švica 3.55. Met koplja: Svedska 62, Finska 59.91, Italija 55.70, Madžarska 54.34, Nemčija 54.32. Met kroglice: Svedska 14.20, Finska 14.07, Francija 13.35, Nemčija 12.92, Madžarska 12.86. Met diska: Romunija 44.33, Finska 43.20, Nemčija 42.55, Svedska 42.31, Madžarska 42.20.

50 let univ. profesor dr. Sima M. Lozanič

V nedeljo, dne 26. novembra se je v urovi avli beogradskega vseučilišča vršila vedka svečanost. Profesor kemije dr. Sima M. Lozanič je obhajal 50letnico svoje profesoriske službe. Na Kraljevem trgu pred vseučiliščem se je ob 4. uri popoldne zbrala velika množica občinstva. Prihajali so avtomobili in ekvipaže in mnogo pešcev. Slavnostna dvorana vseučilišča se je polnila z odličnimi gosti: predsednik vlade, predsednik skupščine, ministri, člani inozemskih poslanstev, narod. poslanci, zastopniki občine, profesorji, deputaci-je raznih prosvetnih društev, vsi so prišli, da počastijo učenjaka. Akademika mladina je zavzela galerijo. Veliko navdušenje je zavladalo, ko je stopil v dvorano kralj s svojim spremstvom.

Svečanost je otvoril rektor dr. Bogdan Gavrilović s pozdravnim nagovorom. V imenu vseučilišča je izročil slavljencu krasno spominsko knjigo, ki ima na prvih 2. listih slike slavljenca pred 50 leti in sedaj, vsebuje njegov življenjski in znanstveni članke njegovih čestilcev.

Potem je vseučiliški profesor dr. Miloje Stojiljković očrtal znanstveno delovanje profesorja Lozaniča na polju kemične analize domačih rudnin in mineralnih voda, njegove zasluge za agrikulturno kemijo in elektrokemijo.

Dekan filozofske fakultete profesor dr. Nikola Vulić je izjavil, da je profesorski zbor filozofske fakultete slavljencu priznal najvišje odlikovanje, katero mu more dati: častni doktorat filozofije, katerega sta dosedaj dobila le dva znamenita moža: dr. Toma Masaryk, predsednik češkoslovaške republike in nesmrtni vojvoda Mišić.

V imenu Akademije Nauka je čestital g. Jovan Zujović njenemu članu, v imenu Jugoslovanske Akademije znanosti i umjetnosti ter v imenu zagrebškega vseučilišča pa tamošnjii rektor dr. Varičak.

Nato je v imenu dilaštva pozdravil slavljenca eden njegovih učencev ter podal sliko njegovega učiteljskega in vzgojnega dela.

Ko je rektor izročil slavljencu red Sv. Save I. stopena, je pristopil kralj in prisrečno čestital profesorju in njegovi gospe, kar je izzvalo burne ovacije.

Sima M. Lozanič ima z im. v življenju za seboj. Rojen leta 1847 v Beogradu, je obiskoval osnovno šolo in gimnazijo v raznih krajih ter dovršil leta 1868 pravniško fakulteto beogradske Velike Škole, predhodnice današnjega vseučilišča. Že tu je poslušal kemijo pri M. Raškoviću, pridobil pri J. Pančiču. Šel je v inozemstvo, da nadaljuje kemijske študije v Zürichu in Berlinu. Ko se je vrnil, je leta 1872 postal profesor kemije in kemijske tehnologije na Veliki Školi. Od leta 1891

naprej je zavzemal važna politična mesta. bil je poslanik v Londonu, minister zunanjih zadev in večkrat minister privrede. Ministrstvo privrede je takrat obsegalo poljedelstvo, šume in rude ter trgovino in industrijo. Kot minister privrede je izdal 12 osnovnih privrednih zakonov; nekatere je izdelal on sam.

Leta 1905 se je Velika Škola, ki je imela pravniško, filozofsko in tehniško fakulteto, preuredila v popolno vseučilišče. Lozanič je postal redni profesor vseučilišča in predsednik začasnega vseučiliškega sveta, ki je imel nalogo, da izbere prve vseučiliške profesorje.

V vojni proti Turkom leta 1876 je sodeloval s svojim tehniškim znanjem. Preiskoval je domače rudnine, zlasti za živo srebro na Avali, odkril vse minerale tega rudnika, med temi tudi nov mineral «avallit», ki je značilen spremljevalec tamošnjih živorebrnih rud. Upravljal je topilnico tega rudnika in konstruiral peč za njo.

Lozanič je bil predsednik Srbske kraljevske akademije, rektor Velike Škole in vseučilišča, predsednik in član mnogih domačih znanstvenih in gospodarskih društev, član inozemskih znanstvenih društev, dobil je mnogo domačih in tujih odlikovanj.

V «Spomenici», katero mu je poklonilo vseučilišče, so našli naslovi njegovih znanstvenih razprav in del. V okviru te-

ga članka ni prostora, da bi navedli vse naslove. 27 razprav je izšlo v «Glasniku» Srpskog Učenog Društva, 18 v «Glasu» Srpske Kralj. Akademije, 33 v «Berichte der deutsch. chem. Gesellschaft, nekaj v «Journal of the Chemical Society», v «Bulletin de la société chimique de Paris», v «Journal of the Society of chemical industry», v «Časopisu pro průmysl chemický», v «Radu» Jugoslovanske Akademije znanosti i umjetnosti, v «Buletinul Societatii de Stiinta», v «Sitzungsberichte der Wiener Akademie der Wissenschaften» in v domačih znanstvenih in gospodarskih časopisih, skupaj nad 150 razprav. Pisal je učne knjige o kemiji in kemijski tehnologiji, ki so doživele po 3 do 5 izdaj. Kakor je že slavnostni govornik omenil, so se najvažnejša Lozaničeva raziskovanja tikala analize domačih rudnin in mineralnih voda, nadalje elektrosinteze.

Značilna poteza Lozanovičevega delovanja je, da je uspehe znanstvenih preiskav uporabljal za napredek domačega poljedelstva, darstva in industrije. V tem tiči veliki pomen znanstvenih zavodov za naredno gospodarstvo. To bi morali gospodarski pridobitni krogi upoštevati in podpirati znanstvene zavode, znanstvenike in naraščaj, ki se pripravljajo za znanstveno delo. Brez znanosti ni gospodar-skega napredka.

F. Valja.

Politični odmevi.

Polom Viljemove politike

Z razmeroma malim zanimanjem je svet sprejel poročilo, da se je bivši nemški cesar Viljem poročil: par suhih telegramov, par fotografij, tu in tam kaka karikatura — to je bilo vse. Svet ima danes večje probleme kot zanimanje za cesarje one dobe, ki se nam rdi, kakor bi ležala že desetletja za nami. Tudi Viljemovi spomini, ki so izhajali dober mesec pred poroko po vseh večjih svetovnih listih, niso vzbudili onega poštovanja, kakor bi bil človek pričakovati. Antantni državni so tu pa tam pojasnili razne dogovike in dodali komentarje Viljemovim izjavam, kjer je izkušal le preveč prikriti sebi neljube stvari.

Zanimivo je pa tudi, da so Nemci sami — izvenjski najekstremnejše kroge — beležili cesarjevo poroko silno hladno. Baje je bil med drugim vzrok tudi ta, da se je Viljem poročil, ki je komaj preteklo leto dni po smrti cesarice, v čemur vidijo Nemci znak pomankanja pijetete napram ranjki, ki je bila vse drugače priljubljena kot on, posebno v starih aristokratskih krogih.

Zapiski Viljema priznavajo indirektno njegovo politično nezrelost in popolno neorientiranost, ki je privedla nazadnje do poloma na vsej črti.

Kakor je znano, se je Viljem pred vsem brgal za nemško vojno mornarico. Kaj je hotel s tem, nam najlepše pove citat iz knjige «Nemška zgodovina pod cesarjem Viljemom II.», spisana od nemškega nacionalca, profesorja Bornhaka v Berlinu, ki je postal znan kot velik sovražnik republike. On pravi: «Cesar je na vsak način hotel postati na isti način stvarnik nemške mornarice, kakor je njegov stari oče z reorganizacijo na novo ustanovil armado; in ta cilj je dosegel. Ali baš na korist in procvit Nemčije, je drugo vprašanje. Pri drugačnem vodstvu zunanje politike bi tudi to bilo mogoče. Najvišji sodnik političnih del je uspeh, in ravno ta je moral pokazati, da naša bodočnost ne leži na vodi, ampak — ravno zaradi zgradbe brodograjske — v vodi.»

Viljem II. je moral slutiti zunanje-politično nevarnost svoje mornariške politike, kajti državni kancelar Bülow je imel skozi leta vtis, da jadra različne gradnje mornarice skozi «nevaren pas». Tako omenja tudi cesar vsaj približno, da se je spretrosti Bülowa posrečilo, svetovno vojno vsaj v onem času zadržati, v kateri sem z admiralom Tirpitzem gradil naše vojno brodograjske; to je bilo veliko delo.

Kako mislijo danes Nemci o tej pomorski politiki, nam kaže najbolje članek, ki ga je pred kratkim Erich Everth objavil v «Berliner Morgenpost»: «V svojih spominih — pravi Everth — pripoveduje cesar vinskih vesel prizor, pri katerem čitanju spretelava danes mraz nemškega čitatelja. Slo je ravno zato, da parlament odobri velike mornariške kredite, ko je zaplenila angleška vojna ladja v Vzhodni Afriki dva nemška parobroda. Veselje je navduševalo pri tej novici Viljema, Bülowa in Tirpitzja in slednji je zaklical: «Mornariški zakon bo sprejet in Vaše Velikanstvo bi moralo dati kak red angleškemu komandantu.» Cesar nadaljuje v svojih zapiskih: «Državni kancelar je naročil šampanjca in pili smo ga mi trije v zahvalo angleški mornarici, ki nam pomaga, veseli radi dovoljenih kreditov in na bodočnost nemške mornarice.» K temu pristavlja Morgenpost: «Čuden okus, sedaj take stvari pisati, ko je ravno pred štirimi leti bila oddana nemška mornarica Angliji...»

Ant. Adamič:

Med dvema stoloma

Bila je vonjava in vitka kot lilija. Rdeči, mali ustni, fin orlovski, prozoren nosok kot iz voska, velike plahé oči in rjavi kodri nad belim in gladkim čelom. Požirala je romane, igrala je klavir in sanjerala o vitezu, ki mora vsak trenutek prihrumeti na spenjenem belcu.

Student Sever se je bil zagledal v poštarjevo in gostilničarjevo hči Vido. Njena sanjarska narava je bila zanj ideal. Njej na čast je zlagal pesmi in pisal dnevnik. Vsako njeno kretnjo, vsako besedo in njen nasmešek je opazil; tedaj je pisal počasi in kaligrafčno, lepo: pero mu je drselo po belim papirju previdno in nežno, kot bi s prsti božal njene drobne in mehke dlani.

Vida je imela svojega paža... Kamorkoli je šla, Sever je bil za njo kot senca, ali se ji je pa pridružil. Z očmi jo je poljubljaval, v lase ji je pletel enice sonetov in se opajal ob šumu njenih kril.

Njeni roditelji so jo karali, svarili, a ona se je branila: «Mladenič, tako mlad in idealen! Angelov se ne bojim.»

Ko je sedel nekoč nem in žarečih oči poleg nje, ga je prišla za roko:

«Psemic imam dovolj. Jaz bi pa rada videla vaš dnevnik!» Kar zopovedala je.

Viljem ni zamislil nobene prilike, pokazati Angliji mornarsko dviganje Nemčije. «Tisti čas nas je napolnjevalo s ponosom, da je bila nemška torpedna divizija prva, ki je prebrodila v sklenjenih vrstah severno morje; vozila se je pod poveljstvom mojega brata princa Henrika k slavnostim povodom 50-letnega jubileja vladanja kraljice Viktorije.» Stara kraljica, britanska vladarica in angleško brodograjsko pač imeli svoje veselje nad to renomistično demonstracijo! In podmorski čolni, katerih «delovanje» je Nemcem prineslo vojno napoved Amerike? Kaj pravi cesar o njih? Nič drugega kot sledeče: «Uspehi podmorskih čolnov so prinesli obdobje celoga sveta in vročo hvalečnost domovine.» Basta! To je predpisano, čisto vojaško pojmovanje.

In kako je delal politiko? Sam nastava vse svoje vladnosti napram Francozom: obisk cesarice Friderike v Parizu, dvakratni obisk cesarjev pri razesarici Evgeniji (!), povabilo francoskega generala Bonnala v Berlin, povabilo raznih francoskih umetnikov in umetnic — vse ni nič pomagalo, še celo «Professorenaustausch» ne; kajti te pametne malenkosti niso bile noben nadomestek za velike politične neumnosti. —B.

Reparacije

Kaj so reparacije, beseda ki jo dandanes tako pogosto čitamo? Prihaja od znanega izraza reparirati, to se pravi popraviti, in pomeni vsoto, ki jo morajo premagane države, predvsem Nemčija plačevati za škodo, ki so jih napravile v vojnem času na tuji lastnosti. Tako dobavljajo Nemčija na račun reparacij naši državni konje, krave in lokomotive, ker so Nemci ravno te živali in stvari za okupacije v Srbiji uničevali. Glavno vprašanje reparacij pa je vsota, ki se bo morala plačati za nemška opustošenja v zasedeni Franciji.

Nemčija je danes insolventna; po čemur krivdi, to je jako težko povedati. Mnenja so si naravnost diametralno nasprotna. In tako je prišlo vprašanje reparacij v nov štadij, ki ga bo preiskovala konferenca v Bruslju. Problem se je pravzaprav danes podvojil. Treba bo določiti način plačevanja, treba bo pa tudi najti sredstva, da postane Nemčija spet solventna. Kar se tiče druge točke, je večina mnenja, da si more Nemčija od pomoči edinole z mednarodnim posojilom. Torej bo treba preresetati dve glavni vprašanji, prvič revizijo načina plačevanja Nemčije, kakor je bil določen v Londonu, in drugič posojilo.

Revizijo v Londonu določenega plačevanja zahteva Nemčija, med tem ko jo Francija odklanja. Splošno pa je evropsko in ameriško javno mnenje za to revizijo. Problem se stavi v obliki dileme. Nemški dolg znaša 132 milijard zlatih mark. Po načlnu plačevanja, določenem v Londonu, in če se nemški izvoz nadaljuje v sedanjih meri, bi bil ta dolg poplačan v stoletnih letih in v najboljšem slučaju v 84 letih. Ker je pa plačevanje, ki je raztegnjeno na tako dolge periode, iluzorično, ga hočejo skrajšati. In ravno tu se začnejo težave. Če bi morala Nemčija dolg poplačati recimo v 35 letih, najdemo po anuitetnih tabelah, da bi bila anuiteta 5 zlatih milijard, vsota, ki je pa Nemčija na noben način ne more plačati.

Dilema je torej sledeča: če Nemčija plača samo toliko, kolikor je res v stanju, bo odplačevala celo stoletje; če bi pa odplačala vse že v 35 letih, bi morala letno plačati nemogoče 5 milijard. Da bo dolg plačan v 35 letih, se ga bo moralo znižati na letne 3 milijarde zlatih mark, toda višina dolga bi se na ta način zmanjšala za polovico. Francija je pa to žrtve do-

sejal vedno odklanjala. Kako se bo rešil ta problem je negotovo.

V slučaju, da Nemčija dobi posojilo v inozemstvu, kdo ga bo podpisal? Težav gotovo ne bo v deželah z visoko valuto. Pa tudi ne v deželah s slabo valuto. Te dežele so namreč upniki Nemčije in splošni zakon je, da podpisujejo državna posojila one dežele, ki so upniki dotične države. Če se ta zakon uresniči, kar pa ni gotovo, potem bi bilo nemško posojilo deloma podpisano v Franciji. In če marka potem še bolj pade? Položaj onih, ki bodo podpisali to posojilo, bi v tem slučaju bil slab.

Vsa ta komplicirana vprašanja bo v podrobnostih pretresala in reševala konferenca finančnih strokovnjakov zaveznih držav, ki se naj sestane še ta mesec v Bruslju. Načelno in politično stran problema pa bodo poskusili rešiti že prej v Londonu, kjer se sestanejo v soboto zavezniški ministrski predstniki odnosno zunanji ministri Anglije, Francije, Belgije in Italije. Belgija je bila povabljena k temu sestanku, ker ji zagotavljajo dosedanjí sklepi glede nemških plačil gotove predprave, tako da je interesirana na vsaki novi ureditvi tega vprašanja.

Rusija in carigradske ožine

Rusija je po Čicherinu izpregovorila svojo precizno besedo o vprašanju posesti Carigrada in Dardanel. Izjavila je, da smatra, da so ožine last turškega naroda, ki da ima edino pravico do njih posesti. Da si jih zavaruje zoper eventualne napade, ima pravico jih tudi utrditi z vsemi pripomočki moderne tehnike.

Nekdanja Rusija je o Carigradu in ožinah govorila drugače. Ona se je borila za svobodo ožin in za prost prehod z bojnimi ladnjami; zapreti pa jih je takrat hotela Anglija. Odkod današnje stališče ruske delegacije v dardanelskem problemu, ni težko razumeti, ako se zamislimo v sedanjo rusko politiko.

Današnje rusko stališče je izrazito defenzivne narave. Danes Rusija nima skoro nikakega brodograjskega interesa na Crnem morju. Ako se naključni spopad z Evropo, morejo evropske mornarice skozi Dardanele in mimo Carigrada nemoteno napasti črnomoška ruska pristanišča. Ako imajo moskovski komisariji opraviti s kako sovražno akcijo na južni periferiji svoje

države, je gotovo, da jim more biti možno svezati upornikov s antinimi državami prav zelo neljuba. Vsa južna ruska meja je prav za prav manj trdna, ako bi jo mogla ogroziti intervencija z morske strani. V ukrajinski južni Rusiji, v ozemlju ob Donu in Doncu ter v severni Kavkaziji se morda sovjetski gospodje še vedno boje nastopa belih generalov. V Transkavkaziji bi bilo mogoče s črnomoške strani ogroziti današnji položaj v Gruziji ali Georgiji ter v Armeniji; obe ti dve sovjetski republiki imata namreč svoji stari vladi v emigraciji v Evropi, ki še nista resignirali na samostojnost.

Naposled je tu še Rumunija, ki je izrazita nasprotnica sovjetske Rusije; tudi Rumunija bi mogla dobiti preko Crnega morja pomoč iz zapadne Evrope, kadar bi se borila zoper Moskvu.

Vse te možnosti hoče imeti Rusija odstranjene. Imeti hoče ključ do svojih južnih mej v svojih rokah, in ta ključ so ravno carigradske ožine. Ako so Dardanele sovražniku z onstran morja zaprte, tedaj ni nikjer ob Crnem morju soseda, ki bi se mogel meriti z Rusijo ali vsaj, ki bi mogel napasti Rusijo z upanjem na uspeh. Zvezo s Turčijo smatrajo očitno v Moskvi kot zelo trdno in zanesljivo, ko ji s tako odločnostjo prisojajo prevažna vrata v žužanje. Vsekakor pa smatrajo za svojo glavno nalogo, da odstranijo angleške vojne ladje izpred Carigrada.

Nekdaj se je smatrala Rusija za defenzivo na Crnem morju dovolj močno; takrat so smatrali v Petrogradu Dardanele kot vrata v svet iz Rusije, ne iz sveta v Rusijo, kakor danes. Zato je bila ruska politika v carigradskem vprašanju ofenzivna.

Ti momenti nam tudi razjasnijo, zakaj se Rumunija tako trdno sklepa v dardanelskem vprašanju Anglije. Rumunski interesi so ravno nasprotni ruskim; Rumunija se noče dati zakleniti v rusko interno morje.

Boji za svobodo morskih ožin v raznem pojmovanju te besede bodo torej bržčas še dolgotrajni. Tudi lausannska konferenca jih ne bo zaključila definitivno, pa naj zmaga potem že to ali ono stališče, zlasti pa, če se obstinijo najnovejše vesti, ki vedo povedati, da je angleški diplomaciji uspelo zrahljati rusko-turško zvezo in sprijazniti Turke z angleškimi predlogi.

Kulturni pregled

Risto Savin:

Slavko Osterc

O priliki prve vprizoritve sinfonije «Ideal» in sinfonične pesnitve «Ubežni kralja».

Pred nedavnim časom smo žuli obupen klic, ki je tožil, da mi Slovenci nimamo sinfonije. Obupanec pa je tudi že imel čeden recept pripravljen. Menil je, da je ta skladatelj napisal andante, oni allegro, tretji pa skladbo v kakem drugem tempu, pa je predlagal, da bi te stvari zvarili v eno sinfonijo. S tem bi Sloveni prišli na zeleno vejo kulture in bi se z njo lahko hvalili, da imamo sinfonijo. No, ta skrb je odpadla. Nedavno smo dobili sinfonijo in še sinfonično pesnitev, in dal nam je obe Slavko Osterc.

Čudno je, da sploh ne poznamo razvoja tega umetnika, ki nenadoma stoji pred nami s težkim notnim sveženjem, kakor da je priletel z neba. Tako od strani pa čujemo, da je Osterc napisal tudi že opero, godalne kvartete, pesmi in še drugega toliko, da bi nam lahko vso dolgo zimo zadrževal sapo. Poleg vsega tega pa je Osterc mlad mož, komaj dorasel mladeniškim letom. In za čudno se vprašujemo, koliko nam še ustvari ta umetnik v dolgem življenju, ki leži šele pred njim.

Toda tudi oblika skladbe nas zadivlja. Pomisliti treba: sinfonija! Koliko duševnega zaklada mora imeti umetnik, da lahko pusti izvenitve ideje v tako široki obliki. V mestu, kjer se je sinfonija pred nekaj dnevi izvajala, je zaklical neki časopis: «Osterc začena tam, kjer drugi skladatelji neha.»

Osterc nam je novinec. Ne poznamo njegovih prvih pesmi, neokretnih, ki povsod ob vse zadevajo: ob pevec, ob spremljevalca, ob poslušalca; pogrešamo običajne zbirke narodnih pesmi z izumetničenimi harmonijami in slinim. On pa stoji nenadoma pred nami: «Tu sem; opraviti imate z menoj.»

Običajna pot skladateljeva gre navadno preko pete pesmi. Toda čudno: dokler se skladatelj ne peča z večjimi deli, je pesem mnogokrat brez one daljave, ki odkljuje umetniško delo. Anton Rubinstein smeši skladatelje samih pesmi: «Oni pripovedujejo samo to, kar so drugi že povedali.» V tem oziru imenujem v naših skromnih razmerah eno izjemo, ki se izogiba v čudni askezi širokih oblik, a vendar prehaja njegove pesmi v popolnost.

Druga in opasnija pot se vije po bogatem cvetnem vrtu narodne pesmi. Kakor je zelo hvaležno, če si jo poišče roka resničnega umetnika, tako se mašuje umirajoči cvet, če mu skladatelj hoče vdihniti lastno dušo z nesrečno harmonizacijo ali z nespretnim ritmom.

Tej pesmi pride na pomoč rodna gruda, na kateri je zrasla. Z vso silno močjo potegne predrežnja nazaj k zemlji, ne dovoli mu poleta, dokler se utrujen ne zgrudi.

Ostere nam je pokazal tretjo pot. On pričena prav zgoraj, in bi lahko rekli, da si s tem prihrani dolgo pot samospoznavanja; z enim pogledom je pustil vso to dolgo proceduro za seboj, vzame papir s štirindvajseto črtami in napiše sinfonijo. Imenuje jo «Ideal» in je že pri izboru imena srečen.

Zal, nisem slišal sinfonije, le površno sem jo pregledal; slišal sem pa sinfonično pesnitev «Ubežni kralj».

Zadnje delo okrepuje melodika, sinfonična širina razvoja in dobra instrumentacija. N. pr.: Raztegnjeni in zvišani trizvok v sordiniranih goslih, pod katerimi se razvijajo lesena pihala v nižjih legah; karakterizacija ježe v nočni samoti in osamelosti s p. p. gosli (sul ponticello) in pizzicati čela so kombinacije, ki jako učinkujejo.

Ostere bo še bolje pisal, a «Ubežni kralj», njegovo mladeniško delo, iz koga izžareva samolastna milina, ostane vir onim, ki bodo nekoč iskali Osterca začelnika. Od tega zelo nadarjenega umetnika imamo še mnogo, mnogo dobrega pričakovati.

Pa še nekaj na tej poti:

Umetnik bodi hvaležen za strokovno kritiko. Pa gotovo pridejo zajedati. Trnjeva krona se na vsakega umetnika, posebno pa pri nas Slovenceh, trdno posadi. Toda, če bo to kdaj postalo prehudu, naj bi se domislil besed velikega Čeha in človeka, izgovorjenih na grmadi v Konstantci, ko je stara ženica prinesla suho vejico...

Smeli! Bodi obvarovan na poti na Golgoto, ki je pri srečnejših narodih Parnas imenovana!

Mohorjeve knjige za l. 1923.

Štiri leta že je Mohorjeva družba begunka ter izdaja knjige, skromne po številu in obsegu, v tujem poslojpu na Prevaljah. Doslej se je uredila vsaj v toliko, da lahko zopet redno posluje in da so letos člani prejeli knjige pravočasno. Uredništvo vseh knjig je prevzel za bodočega župnika Fran S. Finšgar v Ljubljani, ki sprejema rokopise. Nadejamo se, da se pod novim uredništvom dvigne notranja, literarna, jezikovna in nacionalna vrednost družbenih knjig.

Za letos je družba izdala štiri knjižice, in sicer: *Koledar za leto 1923.* (88 str.) — *Zivljenje svetnikov.* Tretji snopič (str.). — Dr. Ivana Preglja zgodovinsko povest *«Peter Pavel Glavar, lanjspreški gospod»* (96 str.). — Fran Ksaver Meško: *«Mladim srecem»*, povesti in črtice za mladino. Ilustriral akademski slikar Ivan Vavpotič (64 str.).

Koledar prinaša poleg običajnega koledarskega gradiva z ilustracijami Franja Kopača določbe glede poštinih pristojbin, troje spisov o papežu Benediktu XV. in Piju XI. s slikami, pesem matere Elizabete «Sv. Terezija», dr. Antona Medveda nekrolog o škofu dr. M. Napotniku, doktor J. Kotnikov spis o lakoti v Rusiji, Frana Hribernika spis o meščanski šoli, dr. Ivana Zolgerja poročilo o ligi narodov, dr. V. Šarabon pregled svetovnih dogodkov, življenjepis Antona Mahničta, Mihaela Lendovskega, Antona Kržižiča in Blaža Kocena ter končno imenik. Vsekar je koledar v svoji vsebini preveč enolično biografski ter v njem pogrešamo praktičnih, gospodarskih spisov. Edini higienski spis o grizi in legarju je potisnjen za imenik v najdrobnejšem tisku. Jugoslovansko, narodno in državno vprašanje pa je popolnoma prezrto. Novemu uredništvu bi priporočali, da izkoristi koledar tudi v to svrhu ter širi med ljudstvom poznanje in ljubezen do naše jugoslovanske domovine ter naših srbskih in hrvatskih bratov. Naša jugoslovanska domovina je v narodopisnem oziru gotovo za naše ljudstvo zanimiva vsaj toliko, kolikor so zanimivi misijoni po Japonskem, Kitajskem in v Avstraliji. Spoznavajmo in ljubimo najprej sami sebe in svoje brate! Novi urednik, goreč Jugoslovane, na-

Prestrašen je krivil: «Ne, gospodična Vida, tega pa ne.»

«In če vas prav lepo prosim?» Sklonila je glavico in mu pogledala globoko v oči. Sever je svoje povesti in molčal. «Mojo ljubezen izigrava, zlorablja. O zvižčnica!» se mu je utrnilo podzavestno.

Da, pravtako je naša prakoketa zapeljevala prvega očanca v raj. Vida ga je preposlila.

«No dobro, prinesem ga.» se je udal ves zmeden. «Ker tako želite; toda iz rok ga ne dam. Kvečjemu da bom sam in na glas seveda, bral, kar se bo zdelo meni.»

«Torej, častna beseda! — Vse, kakor je zapisano, posebno še o zadnji nedelji. Me zanima.»

Domenila sta se, da prinese svoj dnevnik takoj drugi dan popoldne v vrtni salon, kjer bodela sama in nemotena.

Sklanjala se je v svoje vezenje in je pazljivo sledila stavkom. Sever, zardel od usesa, je bral:

— 5. oktobra, nedelja zvečer —

«Da vas prekinem,» se je oglasila Vida. «Kajne, da ste bili tedaj užaljeni, ker nisem sedela poleg vas? Je bila pač taka družba in nisem mogla drugače.»

«I, kaj. Dolgočasil sem se in zato sem odšel domov.»

«In ste napisali svoje dojme kajne? Prosim, berite.»

— 5. oktobra, nedelja zvečer. Kakor običajno, eem «Na pošti» naročil brizganec in prižgal cigareto. V kolobarjih dima sem ugledal njen obraz... (Sever je pomolčal in očitno preskočil nekaj vrstic.) Med došlimi gosti sem opazil korenjaško osebo, adjunkta Gorjupa, ki že več tednov nadomestuje menda obolelega adjunkta Kreča. Gorjup mi je skrajno nesimpatičen. Priznati pa moram, da je lep človek, le da je preveč divje nature. Moja krizantema —

«Kako to: divje nature?» je blastno vprašala Vida.

«Kako pa, kot divji!» se je čudil. «Tak je kot Simson z grivo. Še smejeti se ne zna. Napije se in rogovili kot nor.»

Vida je stisnila ustni in zavzdihnila. Sever je gledal v dnevnik in potem nadaljeval:

Moja krizantema se boji — Vida ga je zopet prekinila:

«Kakšna krizantema? Menite morda mene. Kakšno čudno ime — ah!»

«Nič ne rečem,» je dvignil Sever desnico in je bral dalje:

— se ga boji, da! — se boji njegovih oči. Vabil jo je, da bi sedla poleg nje, toda ona tega ni hotela in je sedla njemu nasproti. Krizantema se je vsa žareča v obraz ozrla večkrat k mizi, kjer sem sedel jaz. Bog jo blagoslovi! Rad bi prisedel k oni mizi, toda... —

Ta trenutek je vstopil adjunkt Gorjup. Vida je kakor obstoknela: potem

je položila vezenje na mizo in se je naglo dvignila. Gorjup se je srdito ozrl na Severja in je krenil nazaj; Vida za njim. Sever je zaprl dnevnik, odšel brez pozdrava pri vrtnih vratih in domov.

• • •

Še isti večer se je vrnil, toda brez dnevnika. Sedel je v prvi sobi za mizo v kotu, kjer je toliko večerov že preždel v pogovoru z njo. Srebal je brizganec in se dolgočasil. Za vsak korak po hiši, za vsak šum je obračal glavo proti kuhinjskim vratom. Zakaj je tako dolgo ni danes?

Prihajali so gostje, drugi za drugim. Samo uradništvo. V drugi, večji sobi je bila pripravljena dolga, belo pogrnjena miza in vsi gostje so sedali za to mizo. Prišel je tudi adjunkt Gorjup v žaketu, z belim nagelnom v gumbici. Sever je vprašal natakario, kaj vse to pomeni in ona mu je odgovorila, da praznujejo gospodje odhodnico adjunkta Gorjupa.

«Ah —» se je izvil Severju radostno.

Prišla je tudi Vida, vsa lepa, toda bleda in z vrtnico v laseh. Pozdravila je oživljenega Severja in potem zopet odšla.

V sosednji sobi so se že vrstili običajni govori, slavospevi, fraze in venomer so trkali s kozarci. Ko je bil oficijelni del končan, se je pojavila zopet Vida; šla je kar b gostom. Vzklíkali so veselo in so jo posadili za mizo.

Sever se ni mogel načuditi, da je sedla Vida — poleg Gorjupa. Še bolj se je pa prestrašil, ko je opazil, da je segel Gorjup v njene lase in se polastil njene rože. Zdaj in zdaj jo bode zahtevala nazaj. Ali ne? — Ne... Gorjup ji je podaril svoj nagelj in ona — o gorje! — ona si ga je vtaknila v lase. Sever je skril obraz v dlani. Gotovo pol mukotrpne ure se ni niti ozrl več v ono sobo.

Kot dehteč oblaček neslišno se je nagnila Vida k njemu. Zjansilo se mu je lice, kot bi zagledal rožni dan. Toda odpustil ji je še ni.

«Kam pa odhaja ta Gorjup?»

«Daleč — v Zagreb. Jutri zjutraj se že odpelje.»

«Kaj sta se zmenila, da sta se olepotila s cveticami?»

«Tiho bodite, prosim; saj veste, da imam rada rože.»

«Toda v tem času so že odcvetale! Naročila sta jih iz mesta, kajpada.» Je vrtel Sever nekako že oblastno. Vbada je užaljen pogled v nagelj in najrajši bi ga ji iztrgal iz las.

«Vi me ne umejete,» se je nasmehnila Vida otožno in je odšla v kuhinjo. Za dolgih deset minut se je povrnila — brez nagelja.

Kje je bila ta čas? — Nesla je nagelj v svojo sobo, napolnila je vazo z vodo, poljubila je beli nagelj in ga vteknila v vazo, ki jo je postavila na omarico poleg postelje —

Za dolgo življenje

Kateri pravilni stvar si ne želi dolgega obdobja? Pri človeku se izraža ta težnja v nestihlih obzkih, s katerimi si vzajemno voščimo visoko starost. Pri Slovanih: živijo, at' žije itd.; pri Romanih: vivat, vive itd.; pri Flamcih: lang levent itd. Kot otroci smo poznaali slično formulo za tepekanje kakor Nemci, pri katerih je izzvanjale v željo: Langes Leben, Sechserl geben!

Učenjaki so se že trudili, da bi ta beseda mogoče postala. Nedavno tega se je mnogo pisalo o delovanju ruskega zdravnika Voronova, ki je v Parizu pomladil več oseb po svojem kirurškem načinu, vcepivši jim opije žile. Te dni pa je zaslovela teorija o dolgovčnosti, kakor si jo je zamislil Američan dr. Mac Ellen Holstein. Njegovo knjigo (Longevité) je polfrancozil kritik in romanopisec Florian Parmentier, ki pravi v uvodu, da je prišedši napol mrtve iz bolnice, v štirih letih po Holsteinovi metodi docela okrevail in se okrepil.

Kakšna je ta metoda? Preprosta ter obenem zamotana. Preprosta, ker se največ obrača na duha, kakor metoda francoskega ozdravilca Cousta, ki je zadnje čase zbral veliko pristave avtosugestije po vsem svetu. Dr. Holstein trdi, da čisto umirano samo zaradi tega, kar tako hočemo, ker smo preverjeni, da človek ne more živeti nad 80 let. Po njegovem mnenju bi lahko dosegli do 150 let. Tei dobi so se močno približali Angleži Tomaž Parr in Američanec John Shell (1914). V sredi prošlega veka pa jo je neki Rus daleč presegel. Pred meseci smo čitali, da so Turki poslali v Pariz kot kuriozum 147letnega Djura Semdina, ki bi bil rad videl "mladeniča" Clemenceauja. Semdin je doma iz Macedonije, kjer baje visoka starost ni baš redka stvar, kakor tudi na otoku Madagaskarju.

Te izjeme bi postale pravilo, če bi se ljudem dopovedalo, kateri način življenja zagotovi dovršeno delovanje organizma. Tu pa se pričnajo težkoče. Torej prvi pogoj: ohraniti mirno kri, živeti brez skrbi. V ta namen svetuje naš apostol: proč od politike! Kdor pa bi se hotel otresti vseh brig in doseči ono ljubeznivo euforijo, bi moral imeti zasiguran obdobj. Kajti če zvečer laiko s pridom ponavljaš: "Ozdravljen sem... rešen sem... uspel bom" ne moreš učinkovito umrati: "Jutri mi ne bo treba jesti".

Oglejmo si nekaj higienskih navodil: pazite na svojo hrano, ne jejte preveč mesa, umivajte si telo in zobe, ogibajte se alkoholizma, raznih dražil, spolne nezmernosti. Toda sledeče propise bi utegnili izvajati kvečjemu "prihodnjaki", ki zgolj od obresti živijo: prebudi se okoli sedmih, položi se četrto ure v postelji, opravi vrsto športnih gibov, napravi se, zahtuj, pojdi peš na delo, delaj štiri ure, vrni se k obedu. Po jedi mirni 15 minut; potem se sprčajaj ali se igraj z otroci; odidi na delo. Pet ur napora z nekoliko odmora po četrto ure. Večerja. Zdravstveni sprehod. Čitanje, umivanje, nočitev... Kakor vidite, vam Holsteinov vzporedi nudi dolgo, enolično življenje. saj odsvetuje sleherni strast. Marsikdo si je izbral že drugi program: živeti kratko, pa sladko...

O novem zakonu in ženstvu

Polagana emancipacija žensk, ki se je vršila tekom poslednjega stoletja, se bo morala nadaljevati, preden se ženske dočela osvoboditi podedovanih bremen in vsega moškega zatiranja. Tajiti ni, da so dosegle že velike uspehe, morda večje, nego tekom prejšnjih tisoč in tisoč let. Napredek industrijskega sistema, ki vobče tako težko leži na človestvu, je prinesel ženstvu gotove izdatke koristi. Ženska gospodarska odvisnost je napredovala toliko, da store celi razredi žensk lahko kar hočejo ter so neodvisne od naklonjenosti moških. Možiti se jim ni treba, ako se nočejo, ker si lahko kruh služijo same z lastnim delom po svojih delarnah in pisarnah. Njihove babice so bile v tem oziru dosti na slabšem. Ako so babice močile zamudile, niso prenašale le sramote starega deštva, nego jim je čisto grozil prvi glad. Samica ni uživala nobenega spoštovanja. Morala je oditi ali

v samostan ali pa uživati naduto pokroviteljstvo, ki je bilo prav tako grenko, kakor milosčina. Naraščajoča gospodarska neodvisnost žensstva se kaže tudi v vedno manjšem številu porok in porokov. Ženskam dandanes zakon ni več rešitev ali celo raj, kakor je bil zakon babicam in prababicam. Današnje ženske zahtevajo več in se zato pomisljajo stopiti v zvezo, ki jim ne ponuja izdatno ugodnejšega stališča, nego jim ga nudi samski stan. Pred 100 leti je smatrala ženska zakon celo z možem petega razreda za boljši, nego samstvo. Ta uazor se obrača narobe. Vobče se ženske še vedno rajše more, nego da bi trdo delale, toda vedno več je žensk, ki začenjajo uvidevati, da daje delo lahko večje zadovoljstvo, nego prisiljen zakon. Svoboda je vredna največ. Med temi je več hrupnih propagandistk, suffragettk in drugih, ki naravnost hujskajo proti zakonu in porokom. Večina pa je mirna in resna, tih deli in živi častno. Te so moškimi najljubše in najbolj vabljive. Marsikatera bivša samostojna ženska, uradnica, učiteljica, umetnica, danes bridko obžaluje, da se je vdala možu, ki mu je le dekla in porodni stroj. Zato je danes tudi več ločitev zakonov, ker se ženske lažje vračajo v svobodo.

Iz zgodovine naših premogovnikov

Najstarejša premogokopna družba v Sloveniji je trboveljska, ki se je ustanovila že leta 1873. Prevzela je zanemarjene erarične rove na Vodah in Ponkratovo (Mavrerjevo) podjetje v dolini Trboveljske. Leta 1880. je družba prevzela tudi rudokope v Zagorju in Hrastniku, l. 1881. pa rudokope za črni premog v Karpanu in Vinesu v Istri. S tem si je družba pridobila merodajno mesto na premogovnem trgu na jugu bivše monarhije. Po pridobitvi premogokopov v Istri je mogla celo deloma izpodrinuti angleški uvoz črnega premoga. Leta 1884. je družba pridobila še premogokope Ljuboje-Zabukoveca pri Celju. Leta 1885. premogokope Kočevje. Ojstro pri Hrastniku in premogokop v Krapini, leta 1889. premogokopa Brezno in Huda jama pri Laškem trgu in končno leta 1904. premogokop v Raibenburgu.

Stajersko-krajski premogokopi leže v plasti premoga, ki se vleče od zapada proti vzhodu v dolini Save v dolžini 100 km. Ta premog je temnorjav, ima malo prostega žvepla in je posebno prikladen za lokomotive, industrijalne stroje in kot sobno kurivo. Premog ima vobče gorilno vrednost 4300 do 5500 kalorij, oni v Kočevju 3400 do 4500 kalorij, Istriški pa 5500 do 6600 kalorij. Trboveljska družba ima torej jako lepo arondirano montansko posest z ogromno množino premoga. Vendar se premogokopi niso razvijali, ker ni bilo sredstev za investicije in ker se izprva ni dovolj upošteval napredek tehnike. Zato se je tehnično stanje premogokopov, pa tudi disciplina delavcev poslabšala. Zaradi neracionalnega dela v prejšnjih letih je nastopilo mnogo nevarnih momentov, da je bilo treba največje napore, da se je preprečilo razširjenje ognja po jamah. Toda tudi pritisk zemlje je povzročal pogrezanje površine, da so bili rovi in naprave nad zemljo često v nevarnosti. Vzdrževalni stroški so bili zato vedno večji, dobivanje premoga pa je padalo; posebno visoka temperatura v jamah je zelo ovirala delavce.

Sele leta 1903. se je začelo uvidevati, da se ne sme dalje prezirati pridobitev moderne tehnike. Družba se je odločila, napraviti velike investicije. To pa se je posrečilo le po dolgih bojih. Delo in trud nista bila zama: Preprečilo se je razširjenje ognja, odstranili visoki pritisk in koncentrirali obrat. Ogenj v jamah se sedaj pojavi jako redko. Tako je sedaj mogoče delati na bolj obsežnih skladih. Premogokopi so sanirani, odpravljeni je nevarnost eksplozije premogovega prahu. Tudi obolenje delavstva na revma-

go o Bloku s prispevki A. Bjelega, Ivanova Razumnika in A. Steinberga. Drugo spominsko knjigo z odličnimi prispevki je izdal l. 1921. "Kartonnij domik". Ni tedaj pretirano, če govorimo o kultu Aleksandra Bloka.

A. Bloka radi primerjajo s Puškinom, dasi je to samo lepa stilistična nijansa in nič več. Blok je docela sin naše dobe; skozi njegovo dušo so šle vse trzavice moderne človeka in njegova umetnost izraža vse boleštne akorde rafinirane duše. Kakor Maksim Gorkij in Leonid Andrejev, tako je bil tudi A. Blok prožet z onim tajnostnim ognjem, ki se je razvnel v mladi Rusiji zadnja desetletja pred revolucijo. S svojo prvo zbirko: "Pesmi divni gospej" je A. Blok vzbudil pozornost kot fin erotik, ki izraža svoje emocije v elegantni formi in z močnim nagnjenjem do romantike. Simbolizem in romantika se tu kakor v poznejših zbirkah združujeta v sintezo; moderni skeptik, izmučen od dvomov in večne avtokritike, gre roko v roki s srečnim trubadurjem davnega quattrocenta v motro vredno ljubezni. Blok je spisal tudi več scenskih komadov; med njimi kaže "Roža in križ" očitno nagnjenje k tradicijam romantizma. L. 1919. je začel pisati pesnitve "Maščevanje", ki so zasnoval kot zgodovino duhovne revolucije v Rusiji od l. marca 1881 do izbruha velike revolucije. Delo je ostalo nedovršeno. L. 1918. je izdal pesnitvi "Skiti" in "Dvanajst". V obli-

v naši literaturi: "Očeljan". Knjiga so dobiva v Matični knjižarni na Kongresnem trgu — poslojše Fiharmonične družbe — in stane trdo vezana 9 Din.

France Zbanič: Drobne pesmi. Z risbami okrasil Rajko Šubio. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Strani 42. — Lani so izšle izbrane pesmi pokojnika Fr. Zbaniča, ki je padel na italijanski fronti jedva 21 let star; za božje leto smo dobili njegove "Drobne pesmi" za mladino. Izredno nadarjen lirski pesnik bi se bil razvil v odličnega poeta: to dokazujejo obe zbirki. Globoka čustvenost, disto narodni značaj, bistri pogled za poezijo narave, pristna humornost in velika, vprav igrava umetnost v obliki so bile vrline tako tragično umrlega mladeniča. Slovenski skladatelji najdemo v obeh zbirkah mnogo ljubeznivih besedil za nove skladbe. "Drobne pesmi" je uredil dr. Fran Zbanič, pokojnikov stric, ter napisal lep uvod. Vesela, razposajena, a tudi resna in otožna pesmi je povil v šopek mladini, v urodu pa povedal: Glej, mladina! Tegale pesnika, skoraj še dečka, je gnal v smrt Nemeo, ubil pa ga je Italijan! Le zato, ker je bil slovenski pesnik, ki bi bil kdaj v ponos narodu, so ga Nemei hoteli ubiti. Dasi slabotnega, so ga potegnili iz šole v vojsko, ga vtaknili med bolnike okužence, ker pa je tu srečno ušel smrti, so ga — kakor toliko drugih naših talentov — poslali v kraj, kjer je moral postati žrtve italijanske granate. In res ga je 15. junija 1918. na vszgodaj ubila granata. Mladina, danes nismo več sužnji Nemcev. Robstvo je minilo. V svobodni Jugoslaviji živimo. Zavedajmo se to srečo! — V zbirki so pravi lirski biseri, Rajko Šubio je dober ilustrator in vsa oprema knjižice je zelo okusna. Zato jo toplo priporočamo.

Straussovo "Salomo" so igrali dne 3. decembra v Zagrebu. Režijo je vodil g. Branko Gavella, dirigiral je g. Milan Sachs, glavno vlogo Salome je pela gđ. Vika Engel, Heroda g. Zdenko Krnčič, Johana pa g. Primožič. Kritika govori o predstavi vsestransko zelo las-kovo.

"Ženska duša" se zove knjiga goepe Oline Lombrosova, hčere slavnega italijanskega antropologa Cezarja Lombrosa. Delo je nedavno izšlo tudi v francoščini. Nastalo je iz dolgih opazovanj, pomenkov in razprav v raznih krogih. Hoče poljati tendenco modernega sveta, ki izpreminja ženo v moža, smernico, ki bi ugrabila družbi dragoceno pomočnico, ne da bi mogla dati ženi obetano srečo. Plahim, ponižnim, osamljenkam pravi: "V vašo obrambo pišem; želim dokazati, da še živite in da je tisti jarem, katerega bi vas radi osvobodili, baš naše lastno poslanstvo, vesoljno stremiljenje, skupno vsem ženskam, ki znajo ljubiti".

Češkoslovaški Institut v Rimu. Na iniciativo češkoslovaškega poslanika v Rimu se bo v kratkem otvoril v Rimu poseben institut, katerega naloga bo upoznavati italijansko javnost s češkoslovaško kulturo in uvesti medsebojne intelektualne odnose med obema državama.

John Buchan. Zgodovinar, romanopisec, pesnik in esejist Buchan se je narodil na Škotskem leta 1875. ter je danes eden najrazvostnejših in najpopolnejših pisateljev svojega pokolenja. Kot historik je dovršil to čudo, da je med februarjem 1915. in julijem 1919. obelodanil Zgodovino vojne v 24. zvezkih (Nelson's History of the war). Toda onostran Rokavskega preliva ga cenijo zlasti kot romanciera. Piše pa predvsem romane pustolovščin in zanimivih dogodivščin. Najbolj so znani sledelci: John Burnet of Barna, The Half Hearted, Salute to Adventurers, The Thirty-Nine Steps, Greenmantle. Ta "pirook v zelenem plašču" je izšel tudi v francoščini (Collection Nelson). ravno tako tudi Prestor John leta 1910. in je doživel razne ponatiske v ljudskih izdajah.

— 9. oktobra ob 10. zvečer. Silno sem nesrečna. Severček ljubi mene, jaz Gorjupa. "Stara Istorija" pravi Heine. "Tudi meni bode počilo srce." Priznati moram, da je Gorjup poloben zasajenemu idealu — prav malo. Toda kaj mi je? Ah, tisti poljub zainjiči! Vinjen je bil nekoliko, toda njegovi ukradeni poljubi me še danes žgo kot pekoč ožen. Nikdar mu ne odpustim greha! Upala sem, da ni to danes vsaj za slovo priznal, da me ljubi... Cemu mi je dal nagelj? On sluti, da ga ljubim, toda on se norčuje z menoj. On je hrast, a jaz sem trepetajoča bitje. Cemu je ljubosumen na reveža Severja? Ali mu naj priznam, da ga ljubim? Ne, to se ne spodobi... Nikdar! On odhaja in nikdar se ne bova videla več. Srce me ne vara. —

Vida je odločila pero. Naravnala je budliko na pol sedmih in se je odpravila v posteljo. Toda zaspati ni mogla. Jokala se je.

Kar začuje narahlo trkanje. Potegnila je oledjo preko glave in se tresla kot šiba na vodi. Ali naj odpre? "Vida, Vida!" — Da, to je njegov dih. Ali se bo pregrešil, če odpre. Odgrnila je oledjo in se zavrnila. Levico je tiščala na burno utripajočo srce; hitro odločena je zdrnila s postelje... Toda že je vse utihnilo. Oprezno je odprla vrata. Silaj svetlobe je kot sulič šinil na temni svetnik; kot goreč meč je razgalil zlobo mrakove. Vi-har v njeni duši se je polegaval. Smeh-

Kult Aleksandra Bloka

V dobi, ko toliko tožimo o materijalizaciji duhovnega življenja in o hazzardnem spekuliranju z vsem, kar nam je bilo svetega v času normalnejših živcev in mirnejših pogledov na življenje v tej dobi nas nekoliko prese-neča kult pesnika, ki ga opazamo ravno tam, kjer se nam dozleva, da kulturni barometer zaznamuje najnižjo stopnjo. Aleksander Blok je danes osamel pojav v ruskem kulturnem življenju. So pesniki in pisatelji, ki se lahko merijo z njim, okoli nobenega sodobnega ruskega umetnika pa se ni

Lasserre piše nekje: "G. Proust spodbuja pri vprašanju o Charlusovih blazah tako dialektično analizo, ideološko zgradbo in profesorski didaktizem, da se v primeri z njim zdi geometrični aparat spinozske ekzpozicije kakor povržen impresijonizem... Proust, to je Spinoza, ki se po Marivaudovo sladkosti". Proustov subjektivizem? Sam se je dobro razložil, rekoč, da mu kdo ve kaj ne ugaja izraz "analitičen roman", češ, ker se pogosto zamenjava s študijem pri mikroskopu. Sicer je mikroskopom važen, — glej zdravilstvo! — vendar on rajši dela z daljnogledom nego z drobnovidom. Kritika mu dela krivico, ker je nekoč imel smolo, da je začel neki roman z besedico "jaz". Torej nič narcisizma!

Kot sklepno oceno navajam stavek Leona Troička: "Ze dolgo časa nas ni nobeden pisatelj tolikanj obogatil kakor Marcel Proust".

Se eno ali dva drobnjavi iz dela Temps Perdu: "Čas, s katerim razpolagamo vsak dan, je prožen; strasti, ki jih čutimo, ga raztezajo; strasti, ki jih navduhujemo, ga krejijo; navada ga pa izpolnjuje. — Zelo darovit človek se bo manj zmenil za neumnost svojega bližnjega, nego bi se bedak." "Razumen mož se ne bo bal zdeti se tepec drugemu razboritemu možu; ravno tako bo elegantnega človeka skrbelo, da ga ne bi teslo smatralo za brezokusneža, nikar pa da bi ga volik gospod šel med ne-elegantne. Tri četrtine duhovitosti in samoljubnih laži se potrosi nasproti nižjem... In Swann, ki je bil preprost in brezbržen z vojvodinjo, se je tresel, da ga ne bi zaničevala sobarica, in se je delal drugačnega." A. D.

Puškinov muzej v Parizu

Cudno je slišati, da je muzej tega svetovnega Rusa-pesnika ravno v Parizu. Danes ga zahteva sovjetska vlada kot svojo kulturno last v svrhu ustanovitve znanstvene akademije v Moskvi.

Ta muzej vsebuje ogromno množico stvari, ki bodo literarnega zgodovinarja ne le zanimale, ampak tudi morale zanimati, in je last literata Aleksandra Onjegina, ki se je lotil v velikem spoštovanju do Puškina še zelo mlad zbiranje. Muzej vsebuje mnogo neobjavljenih stvari Puškina ter skoro vso korespondenco med Puškinom in Turgenjevom ter drugimi literati, razen tega pa še vse spise o Puškini in njegovih delih.

Aleksander Onjegin se je preselil kot 24leten mladenič leta 1866. v Pariz in je preživel vse življenje med temi spisi, kjer živi še danes kot šoleten starček. Geslo njegovega življenjskega dela je bilo posvetiti se njemu, o katerem je rekel Dostojevskij, da je znal v svoji duši utelesiti dušo vseh narodov". Tudi sam je bil prijatelj tedanjih umetnikov; večina od njih je bila preganjana od zatirajočega carizma.

Za Onjeginov dragoceni muzej se je zanimal že car Nikolaj II., ko je ustanovil v Petrogradu "Hišo Puškina" in je dajal Onjeginu par let podporo pod pogojem, da ta zapusti muzej "Akademiji znanosti" v Petrogradu. Toda veliki preobrat je obrnil zanimanje trenutno drugam in šele sedaj se zanima sovjetska vlada za ta muzej. Dolgo so poizkušali priti člani "Akademije znanosti" v Pariz, da bi tam študirali, posrečilo pa se je to šele Hoffmannu, ki je že delj časa v Parizu in misli kmalu izdati Puškinove neobjavljene stvari in korespondenco.

Ni dvoma, da bo francoska vlada priznala rusko zahtevo po izročitvi muzeja, čim se uredi normalni stiki med obema državama.

"Naša tehniška fakulteta". Pod tem naslovom je ravnokar izšla dvojna (10. do 12.) številka "Njive", ki obravnava v strokovnjakih člankih danes tako pereče in važno vprašanje tehniške fakultete v Ljubljani. Številka stane 10 Din.

Oton Zupančič: "Očeljan". V založbi "Jug" v Ljubljani je izšla te dni druga izdaja gotovo najprijetnejše mladinske knjige, kar jih je dosedaj izšlo

pravi v tem oziru pri Mohorjevi družbi pač radikalen red! Narodna in državna ideja morata biti v teh knjigah vobodo vedno jasno in toplo pripovedovani.

Meskovne povestice in črtice so prav ljubezive in bodo gotovo mladini prav doberdošle. Ilustracije so izvrstne. V črtici "Naši mali" čitamo molitev: "Sprejmi, Oče nebeski, današnji brevir za našo Jugoslavijo in za njen mladi naraščaj! Daj, da ostanemo ta srca tako navdušena in goreča, pa bodemo mogli reči z mirno gotovostjo: Jugoslavija bo živela!" Tako bi mi molili za ves družbeni odbor Mohorjeve družbe.

Dr. Ivan Pregelj je napisal o Petru Pavlu Glavarju lepo povest, ki se godi med Kranjem in Kamnikom, in ki bo prinesla družbenim udom pač največ resničnega užitka. O njej izpregovorimo o priliki še obširneje.

Končno omenjamo še dr. Zoretovo knjižico o življenju svetnikov s celo vrsto legend in zgodovinskih povesti.

Za prihodnje leto obeta družba sledeče knjige: Zgodovinarja dr. Mala zaključek dr. Gruđnove zgodovine slovenskega naroda, dr. Josipa Knifca delo "Naše nebo", dr. Breclja knjigo o življenju človeškega telesa in J. Volca knjigo o vzgoji. Slovenske večernice prinesejo povest Jul. Verneja "Čarški sel", prof. Pengov pa piše kemijo za ljudstvo. Clanarina za leto 1923. znaša 15 Din.

Marcel Proust

(1872. do 1922.)

18. novembra je umrl za pljučnico egledni francoski pisatelj Proust, ki je prvič nastopil pred občinstvom l. 1896. z zbirko povesti, pesmi in portreti starih slikarjev: "Zabava in dnevi" s uvodom Anatola Francea; razen tega je prevedel dva zvezka iz Ruskina. Nato je umolknil do leta 1913., ko je začel objavljati proslulo serijo romanov "Izgubljeni čas", čigar prvi člen se zove "Pri Swannovih". Za drugo knjigo "V sencih razcvetih deklet" je dobil leta 1919. Goncourtovo nagrado proti znanim Dorgelšovim "Lesenim križem". Nato "Kraj Germantov", 2 zvezka, "Sodoma in Gomora", 4 zvezki. Vsi snopiči poslednjega dela niso še izšli kakor tudi ne zaključek serije: "Najdeni čas". Vse to naj bi bilo obsegalo petnajst knjig, od katerih jih je doslej deset ugledalo beli dan, da ne štejemo posebne publikacije "Pastiches et Mélanges".

Deset zvezkov po 400 ali 500 strani jako drobnega in tesnega tiska! Človek bi menil, da mora biti Proust praveč hrust Prokrust, ki je delal po receptu "Lepe Vide": podaljšajte misli! Če bi dal točnemu in jedrovitemu Mériméju iz tega novelo na 20 straneh, bi ga spravili v hude škripe. Balzac pa bi bil naredil iz teh 300 strani dvajset zvezkov. Skratka, od Proustovih neskončnih pevijod ni mogoče črtati niti ene besede, vse spada v organsko celoto.

Našega memorialista so primerjali z različnimi slovstveniki, n. pr. s piscem Spominov, Saint-Simonom. Kakor ta ljub Proust hierarhije, Kaste, rodovnike, posvetne predstavnice pravice, toda nikoli ne pada v snobizem. Kako je sodil o ljudeh iz "boljše družbe", nam kaže tale iver: "Skoro vsi svetovnjaki so tako brezpomembni, da jih vsakdo izmed njihove vrste meri in presoja po njihovi ljubeznivosti; če so povabljeni, jih ima rad, ako pa niso navzoči, jih mrzi". Kakor omenjeni Saint-Simon je bil predvsem senzitiv. Toda v svoji čudnosti mnogo manj strasten in silovit, a dosti bolj učen. — Tega neopredelivega svojevrstneža so nadalje prisposodljali z Angložema Meredithom in Sternejem. Samo en izrek, ki naj spominja na Sterneja: "Razlogi človekoljubnosti so presveti, da se ne bi tisti, pred komer se sklicujemo nanje, uklonil pred njimi, pa naj jih smatra za odkritosrčne ali no". Primerjali so ga še z Jean-Paulom, s Herlevjem, s Tolstom, s mravljenslovcem Lubbockom, z rakoslovcem Huxleyem, z Benjaminom Constantom, ki bi živel v Bergsonove časi, s Spinozo. Znani kritik Pierre

Vidi danes ni bilo obdobja. V veslo, vedno glasnejšo sobo ni šla več, pa tudi k Severju se ni upala prisesti; bala se je njegovih očitanj. Kar nepričakovano pa mu je podala roko v slovo. Pridržaval jo je:

"Še malo," je prosil. "Ne pusti mati! Ah, tako sem nesrečna," je zavzlihnila in nu še enkrat pomigala z roko. Tudi Sever je odšel, prepričan, da ga ima Vida rada...

Gorjup je obhajal svojo odhodnico. Prečerno se je smejal; porogljivo se je zahvaljeval za poslovljico, veliko je pil in potem obmolknil. O polnoči je bil vinjen. Priplazil se je v prvo nadstropje pred Vidino spalnico in je potrkal.

"Srček, ali spi, ali pa noče odpreti," je momljal in se spotikaje se tipal nazaj. Prišedši med prijateljce, je zvrnil poln kozarec in ga zagnal v kot sobe. Tudi več drugih kozarcev je pometal v kot. Mirili so ga, se mu smejali, on pa je divjal. Naposled je zarinil steklenico v okno, da je prebil šipe na gladko, kot bi ustrelil z granato.

Pri Vidi je vso noč gorela luč...

Ko se je bila Vida zaklenila v svojo sobo, se je vrgla na posteljo in bridko razjokala. Vstala je, si otrl solze, odprla je miznico in položila na mizo zvezek — svoj dnevnik. Prinesla je žrnilo in pero, parkrat je še zavzlihnila, sedla je in pisala:

vzmu je začelo ponehavati. Družba je torej glavnic, katero je porabila v te namene, zelo koristno naložila. Rešila je jame in jih zavarovala za bodočnost. Posebno važno je, da je družba nadomestila raztresene in zastarele naprave na paro z električno centralo, brez katere velik premogokop danes sploh ne more racionalno delati.

V svrhu velikopotezne produkcije premoga je bilo treba iznajti novih metod za delo, napraviti nov načrt za dobivanje premoga, uvesti nove varnostne odredbe itd. Uporabljale so se v to svrhu vse pridobitve tehnike. Končno se je premog bolj pripravljal za trg; zboljšale so glavni rov za spravljjanje premoga iz zemlje do separacije v Trbovljah, mehanično nalaganje naravnost v vagonc itd.

Potem je bilo treba misliti na to, da se hitro zviša produkcija premoga. Dokler tehnika bagrovanja ni napredovala, je bilo težko misliti na dobivanje premoga nad zemljo. Pri sedanjem stanju te tehnike pa ni več tako težavno, dobivati zemeljske zaklade iz zemlje z obratom nad zemljo. Prvi pogoj je, da se dela velikopotežno in da se podjetje ne strši truda in stroškov. Ravno v Trbovljah je v tem oziru zemlja delala velike težave, ki so sedaj premagane. V Kočevju je bilo mogoče obrat vzdržati na meji rentabilnosti samo s tem, da se je uvedlo dobivanje premoga nad zemljo. Rudnik v Karpanu pa je družba l. 1919. morala prodati novi družbi, ker je italijanska vlada zahtevala nacionalizacijo rudnika.

Družba je v polni meri dosegla namen, zvišati produkcijo. Od leta 1906. do leta 1916. dal je produkcija vedno rasti, in sicer od 1.057.787 ton leta 1906. do 1.233.258 ton leta 1909. Zaradi tmesecne stavke v Karpanu leta 1910. je produkcija zopet izdatno padla. Potem pa se je do leta 1913. naglo zvišala, tako, da se je v tem letu doseglo 1.430.580 ton; leta 1914. je zaradi izbruha vojne padla in leta 1916. zopet dosegla 1.586.730 ton.

Bivše avstrijske centralne oblasti, t. j. vojno ministarstvo in ministarstvo za javna dela tekom vojne, so stavile na trboveljsko premogokopno družbo nezasišane zahteve in prisilile, da je družba posebno nad prvotni načrt zvišala produkcijo nad zemljo. Na pritisk civilnih in vojaških oblasti je družba morala posledice tega neekonomičnega ravnanja prevzeti nase. Zato je dobivanje premoga iz jame za časa vojne rapidno padalo in se potem do konca vojne ni izdatno zvišalo.

Vsako zvišanje produkcije ima za posledico padanje produkcijskih stroškov pri vsaki toni. Del izdatkov je od višine produkcije neodvisen in se ta del bolj porazdeli na posamezne tone pri večji produkciji. Zato mora vsak premogokop z vsemi silami delati na to, da se produkcija zviša. Z dosedanjimi investicijami je trboveljska družba v stanu, dobiti na leto 1.800.000 ton. To predstavlja veliko narodno premoženje. Vendar se ne sme prenehati z investicijami; zlasti treba gledati, da se človeška moč, katero dobijo je vedno težje, nadomesti s stroji. Družba je do danes premagala največje težave in si pri nadaljevanju na tem potu priborila stališče, ki jej gre po njeni legi in važnosti njenih produktov. Danes jo ovira le veliko pomanjkanje vagonov.

Družba ima tudi velike množine premoga v Rajhenburgu. Te je treba zele začeti izkoriščevati. Glavna naloga družbe je, po vojni produkcijo tako zvišati, da more deloma nadomestiti angleški premog in da more preskrbeti industrijo s potrebnim premogom. Treba bo napraviti nadaljne investicije ter otvoriti nove premogovnike. Potem bo družba svojo nalogo sijajno rešila. Potreba je primerne kapitala, da se te naloge loti velikopotežno.

× Ena milijarda — uradniška plača. Sovjet ruskih ljudskih komisarjev je določil, da bodi najvišja uradniška plača na mesec — ena milijarda rubljev.

je obdelal problem sedanje ruske krize, obenem pa je s svojimi spevi ustvaril nov problem, ki ga sedaj rešujejo njegovi literarni tovariši.

Vprašanje, kako stališče je zavzemal Aleksander Blok nasproti komunistični revoluciji, nasproti preobratu vseh dosedanjih vrednot, ki ga je slutil že več let poprej enako kot Dostojevskij. Andrejev in Gorkij — to vprašanje je danes nerešeno. Negova revolucionarna poema «Skiti» in «Dvanajst» ne daje nobenega odgovora. V «Dvanajst» je naslikal na transparentno platno težke a formalno dovršene poezije odseve strašnih dogodkov, kakor so se odražali v njegovi duši; v teh verzih se stopnjuje vsa grozota revolucionarnih dni od realne slike kakor je osamljen burljuš s psom do vizionarne lucida intervalla, ko «skrit v metežu, nedotakljiv od krogeji, tihih korakov stopa nad enežni, biserni sijaj meteža, z vencem rož na glavi — Jezus Kristus». Vsa pesem je polna ognja in požara; nad vzhodom in zapadom se vije v nebo sivi dim s krvavordeli pogorišči. V «Skitih» je še silneje povdaril nasprotje med vzhodom in zapadom, čigar katastrofa je revolucionar požar v Rusiji. «Dokler še nisi propadel, dokler tripiš v sladkih bolečinah, postoj, premođri kakor Elip pred Sfinxom a pravadno uganko! Rusija je Sfinx».

*) Odprški so izšli v slovenskem prevodu v «Niivi», št. 17—18.

× Zvok. Fizika doslej še ni mogla razložiti nekaterih anomalij v širjenju svoka, posebno pri močnih eksplozijah. Baš med svetovno vojno se je opazalo, da se močni strelci zelo dobro čujejo na razdaljo v premeru 100 do 150 km, nato nastopa takorekoč gluha cona, a za njo se detonacija zopet normalno razširja. Fiziki so smatrali, da je to vpliv vetra, toda nedavno so začeli obravnavati možnost, da se zvočni valovi pri prehajanju v redkejšo atmosfero razbijajo, nato pa zopet dalje razprostrirajo. Mednarodna komisija za proučevanje visoke atmosfere namerava izvršiti velike eksperimente in je v to svrhu prosila razne vlade za eksplozivni material. Doslej se je odzvala Nizozemska, ki stavi tehnikom na razpolago znatno količino amonijskega klorata. Polzikus se bo v kratkem izvršil na vojaškem vežbišču v Oldbrochu ob morskem obali. Znak za točni moment poizkusa, ki je odvisen od atmosferskih prilik, bo dan z malo eksplozijo, pet minut nato pa sledijo močne detonacije. Številni tehnikci bodo razpostavljeni na 400 kilometrov daleč naokrog, da zabeležijo širjenje zvoka detonacij. Istočasno bodo beležili tudi znananje zvoka po osebah, ki ne bodo vnaprej ničesar vedele o eksplozijah. Opisali bodo vtise, ki jih v različnih razdaljah na različne ljudi napravijo nepričakovani pokli. Obenem bodo zapisovali tudi karakteristike pokov ali gromov in atmosferske prilike.

× Epileptiki in zločini. Pred porotnim sodiščem v Winchesteru se je nedavno vršila razprava proti petnajstletnemu Leonardu Keariganu, ki je julija meseca v Portsmouthu ubil neko triletno dete. Mladí ubijalec je v preiskavi trdovratno tajil zločin, pri glavni razpravi pa je izjavil: «V sanjah sem se spomnil tega zločina, ki sem ga tudi v sanjah izvršil. Zgrabil sem dete, odnesel ga na podstrešje, kjer sem ga zaklenil v kovčeg in nanj zložil neko staro posteljo. Nato sem legel in zaspal. Ko sem se prebudit, se nisem zavedal, kaj sem storil v sanjah. To pa, kar sem vam sedaj izpovedal, se mi je nočoj razjasnilo v sanjah.» Mirivo dete so res našli zadušeno v kovčegu na označenem podstrešju; pri seciranju trupla so zdravniki v otrokovem želodcu našli del palca desne roke, ki si ga je dete v borbi s smrtjo odgriznilo in ga pogoltnilo. Strokovnjaki so izjavili, da je Kearigan epileptik. Dognano pa je, da božjastni lahkot v snu izvršijo dejanja, ki se jih potem ne zavedajo, a se jih pogosto v snu zopet spominjo. Sodisce je Kearigana kot nepričevitelja oprostilo ter ga oddalo na opazovalnico za umobolne.

× Londonska megla. Iz Londona javljajo, da je bila tam dne 22. pretečenega meseca taka megla, da je ves dan vladala popolna nočna tema. Neprozornost in temota megle je povečal še dim tovarniških in hišnih dimnikov. Meteorologi so izjavili, da tako goste megle v Londonu ni bilo že nad 100 let. Čeprav megleno ozračje sicer vpliva na londonsko prebivalstvo zadržljivo in turobno, so Londončani to podnevno noč prebili v prav vselem razpoloženju. V vseh večjih lokalih so svirale godbe in vršile so se običajne večerne zabave; gledališča, varietej in kinematografi so bili zasedeni ves dan. Ponočno življenje se je pričelo v dopoldanskih urah, ulice so bile razsvetljene in velikomestna električna reklama je bila v najpopolnejši funkciji. Londončani so hiteli v ponočno zabavišča v mnogo večjem številu kakor sicer, ker vsak izmed njih je hotel enkrat uživati noč — pri «belem» dnevu.

× Gozdni lazar in jež. Naravoslovec Herm. Lous je pri svojem opazovanju v zoologičnem vrtu v Hannoveru dognal, da različne živali zavračajo povzre in celo ne posebno izbirčni noj je s studom izpustil ujetega lazarja. Lous je preiskoval nato povzre sluz in našel v njem žilavo lepečo snov, odvrtnega okusa, katera je nekaj dni njegovo tedanje nevesto zelo odbijala. Ugotovil je, da hrani cestni lazar v sebi zelo dragoceno obrambo.

Ruska revolucija je Sfinx! Spredaj omenjeni kritik Čukovski smatra, da Blok v presojanju ruske revolucije izhaja od Dostojevskega in da se ji je pridružil le v toliko, v kolikor je ta revolucija izražala uporniško rusko dušo in njeno kozmopolitiko, bogoiskateljsko stremiljenje, ustvariti na zemlji paradiz s Kristusom — ne onim z Golgote, marveč s tem, ki gre z vencem rož nad metežem ljudskih strasti. Tako se da Blokovi romantiki simbolizem z njegovo fino, elegantno abstraktno lasti-ko spraviti v sklad z duhovnim razpoloženjem, ki je prevladovalo v Rusiji v zadnjem desetletju pred revolucijo, ko se je zapadnjaški pozitivizem vedno bolj umikal pred rusko sintezo vzhodnega in zapadnega duha, izraženo v iracionalizmu in revolucionarni mistizmu.

Aleksander Blok, danes ljubljence «proletarskih» in «buržoaskih» literatov, simbol neskončnega ruskega hrepenenja po odrešenju človeštva, je videl zatoni svojega mladega življenja v pravi Kristovi zapuščeniosti: ko je prihajal bolan in izmučen v literarni dom po svoj «pajok», je moral zapenjati ovratnik suknje, da se ni videlo, da je Aleksander Blok brez — srajce. Dne 7. avgusta 1921. je podlegel gladi in odšel za Neznamcem, kj ga je videl v revolucionarnem metežu z vencem rož na glavi in «tihih, tihih korakov».

B. Borka.

Gospodarska vprašanja

Naša zunanja trgovina

Carinska statistika naše zunanje trgovine je končala pred kratkim pregled uvoza za prvo četrtletje t. l. in pregled izvoza za prvih 9 mesecev t. l.

V prvem četrtletju t. l. je bil naš trgovinski promet z inozemstvom nastopen: Uvoz: 192.273.148 kg, 378.169 komadov in 1745 kubičnih metrov v skupni vrednosti 1.232.805.206 dinarjev. Izvoz: 364.675.619 kg, 278.690 komadov in 11.790 kubičnih metrov v skupni vrednosti 721.932.638 dinarjev. — V prvem četrtletju lanskega leta pa je znašal naš uvoz 145.720.011 kg, 425.057 komadov in 17.106 kubičnih metrov v skupni vrednosti 1.014.062.758 dinarjev.

Ker komadi in kubični metri pri uvozu ne igrajo velike vloge, zaradi male vrednosti, ki jo predstavljajo, se more torej sklepati, da je naš uvoz v prvem četrtletju t. l. po količini narastel.

Naš izvoz v prvih devet mesecih 1922. v primeri z izvozom prvih devet mesecev 1921. je bil nastopen:

1922.	Po količini.	1921.
ton 1.502.897		1.503.241
Din 2.460.077.610	Po vrednosti:	1.668.780.729

Po količini je narastel naš izvoz v prvih devet mesecih t. l. proti isti dobi 1921. za 22,2 odstotkov, a po vrednosti za 47,4 odstotkov.

V mesecu septembru samem je znašal naš izvoz 150.905.473 kg in 220.074 komadov v skupni vrednosti 265.696.808 dinarjev (lani v septembru 201.980.884 dinarjev). Med glavnimi izvoznimi predmeti so bili v septembru t. l. (kakor smo že poročali): konoplja, gradbeni les, goveda, meso in mesni izdelki, jajca, svinje, drobnica, cement, sir, tanin, moka, konji, izkopanine in rude, les za kurjavo, perutnina itd.

Udeležba tujih držav pri našem izvozu v septembru je bila nastopena:

	dinarji	odstotki
Avstrija	76.495.198	28.79
Italija	53.526.886	20.15
Češkoslovaška	26.052.382	9.81
Madžarska	18.635.951	7.02
Švica	17.387.456	6.54
Francija	17.108.018	6.44
Nemčija	14.770.948	5.56
Grčija	13.327.682	5.02
Turčija	7.081.644	2.67
Egipt	2.905.938	1.09
Ostale države	18.324.765	6.91
Skupaj	265.696.808	100.00

Velika pasivnost nemške zunanje trgovine

Padajoča valuta pospešuje izvoz. Tako se je bilo opazalo v Nemčiji, da je s padanjem marke, katerega ni v enakem razmerju dohajalo dviganje cen, raste v velikih industrijskih državah, zlasti v Angliji in Franciji, strah pred nemško konkurenco na svetovnih tugi. Nemčija je izvažala ogromne količine — a kljub temu je ostajala nemška trgovinska bilanca pasivna. Tako zvana valutna konjunktura namreč Nemčiji ni prinašala koristi, ker je šlo njeno blago pod ceno v inozemstvo. To dejstvo, nadalje letošnje katastrofalno propadanje nemške denarne vrednosti, ki povzroča neorjantiranost v gospodarskem življenju in vedno bolj otežuje nabavo inozemskih sirovin, je moralo roditi slabe posledice, ki jih je opaziti v hiranju večjega dela nemške industrije in v padanju izvoza tudi po količini.

Nemška trgovinska statistika za oktober izkazuje uvoz 55,5 milijona q v vrednosti 531,7 milijona zlatih mark in izvoz 15,4 milijona q v vrednosti 289,9 milijona zlatih mark. Značilno je, da je proti mesecu septembru narastel uvoz za 7,2 milijona q v vrednosti 109,9 milijona zlatih mark, a izvoz padel za 0,5 milijona q v vrednosti okoli 1 milijona zlatih mark. Predvsem je narastel uvoz črnega premoga, potem uvoz železnih sirovin, železnih polfabrikatov in fabrikatov. Uvoz tekstilnih sirovin in fabrikatov je deloma dalje nazadoval. Narastel je dalje po količini uvoz riža, rž, kava, kakaovih zrn, superfosfatov, mineralnih olj itd. Izvoz je narastel samo pri nekaterih fabrikatih, med drugimi pri bombastih tkaninah, barvah in barvnih predmetih, kemikalijah, igrahih, strojih. Izvoz skoro vseh ostalih izdelkov pa je nazadoval, med drugim v zlasti veliki množini izvoz soli, piva, gradbenega lesa, kalijeve soli, pohištva itd.

Zaradi padca izvoza in povečanja uvoza se je pasivnost nemške trgovinske bilance zelo povečala: od 131 milijonov zlatih mark v septembru na preko 240 milijonov zlatih mark v oktobru. Od početka 1922. do vključno oktobra t. l. se more računati s pasivnostjo v znesku okoli 1 in tri četrtine milijarde zlatih mark. Podobna je, da je pasivnost nemške trgovinske bilance narasla v isti meri tudi v novembru. Nemška zunanja trgovina se kljub veliki industriji rapidno približuje avstrijskemu vzgledu. Stabilitet nemške marke, ki pa je, kakor vsa znamenja kažejo, še daleč, bi zboljšala tudi položaj nemške zunanje trgovine.

Tržna poročila

Zagrebski Hiti trg (6. t. m.). Postavno baška odnosno vojvodinska postaja notirajo (v kronah): Pšenica 1600 do 1620, koruza žolta stara 1350 do 1400, nova umetno posušena 1100 do 1120, v storžih (stokih) 550 do 580, rž 1380 do 1420, ječmen za pivovarne 1500 do 1550, za krmo 1350 do 1450, oves 1100 do 1120, fižol pisani 1450 do 1550, beli 1400 do 1500, moka «0» 2375 do 2425, «2» 2275 do 2375, «4» 2175 do 2275, za krmo 900 do 1150, otrobi drobni 700 do 800, debeli 900 do 1000. Tendenca neizpremenjena.

Novosadska produktna borza (6. t. m.). V dinarjih: Pšenica baška in banatska 400, ječmen baški 275 do 280, oves baški 270 do 272,50, koruza baška 140 do 212,50, beli fižol 355, moka št. 0 275, št. 2 550, otrobi 162,50.

Zagrebski tedenski sejem (6. t. m.). Dogan svinj velik, dogan rogate živine slab. Tudi dovoz sena in drugega blaga je bil precejšen. Cene za kg žive teže v kronah so bile sledeče (v oklepajih cene prejšnjega sejma): Voli I. 36 do 38 (31 do 34), II. 24 do 35 (24 do 30), III. (bosanski) 18 do 24 (18 do 23); krave II. 23 do 28 (23 do 288), III. (bosanske) 16 do 18 (12 do 17); teleta II. 43 do 44 (38 do 42); mlada žvina 22 do 24; svinje I. 74 do 76 (78 do 82), II. 70 (70 do 76), III. 60 do 62. Detelja se je tržila po 1000, seno 800 do 950, slama 450 do 500 za 100 kg.

Drobne vesti

— Organizacija Industrijske centrale. Iz Beograda poročajo, da se je v sredo vršila v Beogradu konferenca delegatov vseh industrijskih korporacij iz cele države. Na konferenci se je izvršila organizacija Industrijske centrale. Za predsednika zborovanja je bil izvoljen gospod Bayloni, ki je otvoril konferenco in pozdravil prisotne. Delegat g. Curčin je govoril o rezultatu svojega proučevanja inozemskih centralnih organizacij. Po živahni diskuziji o tem vprašanju so bila sprejeta pravila Industrijske centrale in proračun za prvo leto. Za predsednika centrale je bil izvoljen g. Bayloni, za podpredsednika g. Alexander, za prvega tajnika g. Curčin, za drugega dr. Gregorič. Industrijska centrala začne poslovati v početku prihodnjega leta.

— Odzemanje dovoljenj za trgovino z devizami in valutami. Na predlog generalnega inspektorata finančnega ministarstva bo finančni minister podpisal rešenje, s katerim se odvzema pravica trgovine z devizami in valutami vsem onim bankam, katere kljub opominu in kazni še nadalje kršijo pravilnik za trgovino z devizami in valutami.

— Gospodarska razstava v Osijeku. Osijski gospodarski krogi se pečajo z mislijo, da bi prihodnje leto priredili gospodarsko razstavo, ki naj bi bila v prvi vrsti izraz produktivne sile Osijeka in okolice.

— Otok bankovcev v Češkoslovaški se je po izkazu dne 30. novembra povečal za 465.100.000 na 9.996.550.600 Kš.

— Nazadovanje češkoslovaškega izvoza v septembru. Kakor v avgustu tako je tudi v septembru nazadoval v primeri z istima mesecema 1921. izvoz blaga iz Češkoslovaške. V septembru t. l. je znašal izvoz 7 milijonov q proti 8,8 milijona q v istem mesecu 1921., to je nazadovanje za 20 odstotkov. To nazadovanje je posledica industrijske krize v Češkoslovaški. V prvih 7 mesecih t. l. je izkazoval izvoz za 2,7 milijon q več izvoza nego lani v istem času, a za prva tri četrtletja izkazuje že za 0,8 milijona q manj. Sicer pa je obenem nazadoval tudi izvoz, ki je znašal v prvih treh četrtletjih 21,8 milijona q (lani v istem času 20,8 milijona q).

— Rumunija za znižanje števila bankovcev. Iz Bukarešte poročajo, da namerava finančni minister Bratianu v zvezi z Narodno banko vzeti prihodnje leto 6 milijard papirnatega denarja iz prometa, da bi bilo na ta način mogoče stabilizirati lej. — Ta eksperiment bo precej težko izvedljiv.

— Pred ponovnim povišanjem diskonta Nemške državne banke. Iz Berlina poročajo, da bo Državna banka v kratkem ponovno povišala diskont, in sicer najbrže za 2 odstotka.

— Nemška veletrgovinska Indeksa številka od «Frankfurter Zeitung», ki se razteza na 98 predmetov in katerih stanje v juliju 1914. je vzeto za bazo kot 100, izkazuje v novembru nadaljnji porast od 94.492 na 166.495, to je porast za okoli 77 odstotkov.

— Pomorski prometni veliki sejem v Londonu. Kr. konzulat Velike Britanije naznanja, da se bo vršil od 31. avgusta do dne 22. septembra 1923 v Londonu veliki sejem za «Pomorski promet za tehnično in mehanično industrijo». Dasi ni ta veliki sejem državna prireditve, je vendar eden najvažnejših sejmov v Londonu, ki privabi mnogo ljudi, ki se zanimajo za brodarstvo, ladjelstvo in tehnično industrijo, iz vseh delov sveta. Prospekti velikega sejma so strankam na vpogled v trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani.

— Produkcija živega srebra v Rusiji je v zadnjem času zaradi slabega razpečevanja silno nazadovala. Po podatkih sovjetske vlade se je v oktobru v cellem južnoruskem industrijskem področju produciralo le 120 pudov živega srebra.

Šah

Rešitev končnice v št. 287 a. (1. dec.)

1. ... Dh4 †
2. Kh4: Lf2 †
3. Sg2: T6g2 †
4. Sg4 h7
5. Sgh6 †
- Na 5. Sg6 †, Kh8 6. Sfh7, Kh7: s nasledujočim g7—g5 dobi črni še hitreje.
6. ... Kh7
7. Sh7: Tah8
8. Sfg5 † Kg8 †
9. Sgh7 g75 mat

Kraljev gambit.

(Igran v VII. kolu dunajskega turnirja dne 21. novembra 1922.)

Spielmann — Grünfeld.

1. e2 — e4 e7 — e5
2. f2 — f4 e5 — f4:
3. Lf1 — c4 Sb8 — c6
4. Sg1 — f3 g7 — g5
5. 0 — 0 d7 — d6
6. d2 — d4 Lf8 — g7
7. c2 — c3 h7 — h6
8. g2 — g3 g5 — g4
9. Sf3 — h4 f2 — f3
10. Dd1 — b3 Dd8 — e7
11. Sh4 — f5 Lc8 — a5
12. e4 — f5: Sc6 — d8
13. Lc1 — f4 Sg8 — f6
14. Sb1 — d2: 0 — 0
15. h2 — h3 h6 — h5
16. Lc4 — d3 De7 — d7
17. h3 — g4: h5 — g4:
18. Kg1 — f2 Sd8 — c6
19. Tf1 — h1: Tf8 — e8
20. Lf4 — g5 d6 — d5
21. Th1 — h4 ...

Položaj po 21. potezi belega.

Bel: Kf2, Dd3, Ta1, Th4, Ld3, Lg5, Sd2; kmeti: a2, b2, c3, d4, g3.

Črni: Kg8, Dd7, Ta8, Te8, Lg7, Sc6, Sf6; kmeti: a7, b7, c7, d5, f7, f3, g4.

21. ... Sf6 — e4 †!
22. Ld3 — e4: d5 — e4:
23. f5 — f6 e4 — e3 †
24. Lg5 — e3: Lg7 — f6:
25. Th4 — h5 Te8 — e3:!!
26. Kf2 — e3: Lf6 — d4 †
27. Ke3 — d3 Ta8 — d8
28. Kd3 — c2 Ld4 — c3
29. Dd3 — e4: Dd7 — d2 †
30. Ke2 — b3 Dd2 — d7
31. Ta1 — h1 f3 — f2
32. Te1 — h1 Dd7 — e6
33. Dc4 — e6: f7 — e6:
34. Th5 — h4 Td8 — f8
35. Th4 — g4 † Kg8 — f7
36. Tg4 — e4 Kf7 — e7
37. Th1 — f1 Tf8 — f8

Bel se vda.

Opazke:

- 1) Beli je malone končal razvoj in razvrstitev svojih moči in videti je, kakor da se sedaj prične resni direktni napadi — in mojstra Spielmanna se je bati kot napadalca.
- 2) Glej prejšnjo opomnjo. Odprta h-linija, predstojajoč podvojenje stolpov, beli teklili, zrahljano kraljevo krilo črnega — izgleda, kakor bi nekaj viselo v zraku.
- 3) Nakrat pa počl strel iz sovražnega tabora.
- 4) Po kratkem presledku drugi.
- 5) In takoj nato tretji. Na mah se je bojna slika docela izpremenila in — črna zmaga!
- 6) Beli nima nič boljšega. Na Tadi sledi seveda Dd3+ itd. Beli je izgubljen.

DRŽAVNA BORZA DELA.

Pri vseh podružnicah «Dr. Borze Dela» v Ljubljani, Mariboru, Ptuju in Murski Soboti je iskalo v preteklem tednu od 19. do 25. novembra 1922 dela 223 moških in 98 ženskih delavskih moči. Delodajalci pa so iskali 162 moških in 79 ženskih delavskih moči. Posredovanj se je izvršilo 241.

Promet od 1. januarja do 23. novembra 1922 izkazuje 34.548 strank in sicer 16.682 delodajalcev in 17.866 delojemalcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 10.320.

Dela iščejo: kovači, ključavničarji, električarji, mizarji, sedlarji, pleskarji, fotografi, tov. delavci, delavke, dlnarji, dinarice, tkalke, krojači, šivilje, vajenci, vajenke itd.

V delo se sprejmejo: gozdni delavci, rudarji, čevljarji, kleparji, žagarji za bečnčanski larem, inseratni akviziterji, tesarji, zidarji, strojniki, služkinje, kuharice, vajenci, vajenke itd.

Ali ste že poslali na-
ročnino za „Jutro“?

Othello

Tragedija v petih dejanjih. Spisal William Shakespeare. Prevel Oton Zupančič. Tiskovna zadruga v Ljubljani.

Najvažnejše in najboljše Shakespeareove drame že imamo v slovenščini: »Romeo in Julija«, »Sen kresne noči«, »Trgovci beneški« in »Hamlet«, glavna dela pesnikove srednje dobe, potem »Julius Caesar«, najlepši umotvor antičnega sveta, in končno vse tri tragične mojstrovine: »Kralj Lear«, »Macbeth« in »Othello«, sami vrhunci Shakespeareove grandiozne umetnosti.

Ako dobimo še najboljše delo Shakespeareove vesele Muze »Kar vi hočete«, in njegovo ljubeznivo poslednjo dramsko pravljico »Vihar«, je Zupančič svojo nalogo dovršil. Burkasto veseligr »Komedijo zmešnjav«, ki je že v tisku, sprejmemo le kot nameček. Goto vo bi bili dobrodošli še veseligr »Ukročena jezičnica« in tragedija »Coriolanus«. Toda za vsem tem, kar nam je podal Zupančič že doslej, ne more slediti nič večjega in boljšega.

»Lear«, tragedija pesimizma (prevel A. Funtek), »Macbeth«, tragedija nevarnosti in zločina, in »Othello«, tragedija ljubosumnosti in hudobnosti, so višek Shakespeareove pesniške tvornosti.

»Othello« je hkratu najbolj enotna in tehnično najdovršenejša Shakespeareova žalogr. Naraščanje ljubosumja in hudobije je naslikano z neprelopljivo umetnostjo, dejanje se razvija s stopnjevano

napetostjo in sega tragika do skrajne meje.

Shakespeare jo je napisal leta 1609. ali 1610, torej šest ali sedem let pred svojo smrtjo. Princ württemberski je videl v Londonu predstavo »More de Venise« 30. aprila 1610.

Kakor menda nobena, se tudi te drame Shakespeare ni sam izmislil, nego je njeno vsebino zajel iz tujih novel. Literarni historiki navajajo dve noveli; morda pa jih je bilo več.

Laški novelist Cinthio pripoveduje, da je živel v Benetkah hraber zamorec, ki si je pridobil kot vojakovodja za državo velike zaslugе. Ta hrabrost mu je naklonila ljubezen prelepe in čednostne Desdemone. V zlic ugovorom roditeljev je Desdemona vendar vzela zamorca za moža. Kmalu nato je vlada poslala zamorca na otok Ciper. Spremljala ga je žena. Hudoben praporščak, zavržen čestilec Desdemone, je zbudil zamorčovo ljubosumnost proti tekmeu stotniku, ki je bil zamorcu priljubljen; praporščak je nato ukradel Desdemonin robc in ga nesel v stotnikovo stanovanje. Zamorec je zasumil ženino nezvestobo. Stotnik se je v službi upijal in poveljnik zamorec ga je vzlic svoji naklonjenosti odstavil. Desdemona je prosila moža, naj odpusti stotniku. Te priprošnje pa je praporščak zlorabil, da je zamorčovo ljubosumnost še podžgal in jo razpihal do besnosti.

Zamorec je sklenil umoriti Desdemono in stotnika. In res je praporščak težko ranil stotnika, zamorec pa je Desdemono s pomočjo praporščaka ubil. Morilca sta se kmalu nato sprla in praporščak je iz-

dal pohabljenemu stotniku vso resnico. Stotnik je ovadil oba; mučili so ju, a vse sta utajila. Toda sorodniki Desdemonini so umorili zamorca, praporščak pa je zagrešil nov zločin ter poginil na natezalnici.

Drugi znani vir je angleška povest »God's Revenge against Adultery«, ki pripoveduje tudi o ljubosumnosti in navaja imeni Othella in Jaga.

Shakespeare je obe povesti izdatno razširil, obogatil z novimi motivi, osebam in dogodki ter je ustvaril glede napetosti, značajev in poglobljenja dejanja svoj umotvor največje dovršenosti.

Toda faktučna glavna oseba te tragedije je prav za prav lopov Jago - praporščak. Ta hudobec se igra z vsemi osebami kakor igralec z lutkami na vrhah. Jago ima prav vse za norca, Othella, Roderiga, Cassia, Desdemono in Emilijo; vsi plesajo po njegovem žvižgu, nihče ga ne razkrinka, nihče se ne pouči ne na levi ne na desni ter ne krene s poti, določeni po Jagu, kakor stroj, ki teče v določenih tirih. Jago je edini aktiven, vsi ostali so pasivni, vse intelligence in vse volje so podrejene Jagovi. In vse dejanje se godi iz ljubosumnosti, ki jo goje trije možje.

Beneški plemič Roderigo ljubi Desdemono. Že kot dekleta jo je želel, a njeni oče ga je odklonil. Hoče pa jo pridobiti kot ženo. Iz ljubosumne strasti verjame Jagu, da se Desdemona kmalu naveliča moža Othella in da se potem krasna žena vda njemu. In Roderigo izroča Jagu dragotino za Desdemono, da bi zbudil njeno pozornost in zaupnost. Se-

veda gre vse v Jagovo malho in Desdemona ničesar niti ne slut. Tepec Roderigo se končno vendar naveliča žrtev in hoče zahtevati od Desdemone vse darove. Tega se zбоji Jago. Zato ga nahujša proti Cassiu in ko ga Cassio rani, ga Jago zabode do mrtva.

Drugi ljubosumnež je Jago sam. Ljubosumen je na Cassia, ki je postal Othellov pobočnik, in na Othella, katerega sumniči, da je imel njegovo ženo. Jago je ljubosumen na Cassiovo zunanjo simpatičnost, na njegovo priljubljenost pri Othellu in Desdemoni ter je ljubosumen na Othellove vojaške in ljubezenske uspehe. Iz te ljubosumnosti mu vzrastejo zavist, maščevalnost in brezmejna podlost, ki izbira med sredstvi vedno najgrša, najhudobnejša. Po vrhu je nesramno lakoten, zahrbtn razbojnik in končno morilec; toda tudi tako premeten hinavec in dvoličen bistroumnež je, da ga amatrja vsi za vzglednega poštenjaka in modrijana. V zlobnosti, hudobiji, intrigi uživa, sam o sebi pravi, da ni nič, če ni zabavljaj, ter občuduje sam svoja lopovstva. In če bi ga ne razkrinkala lastna žena, le žal prepozno, bi Jago triumfal šel po vseh svojih zločinih.

Tretji ljubosumnež je Othello, junak kraljevske krvi, plemenit poštenjak, nesposoben laži in hinavstva, zato pa strašno naiven, vprav otroško zaupljiv. Čudno je, da ta človek ne pozna dvomov, da vidi le belo in črno, da veruje le v žensko absolutno čistost in popolno propadlost. Čudno je, da ima le enega zaupnika in dozdevnega prijatelja, lopova Jaga, da se z nikomer ne posvetoje, ni-

česar ne preiskuje, nego slepo verjame vso, kar mu natvezi en sam zločinec. Taka duševna omejenost je pri uspehov bogatem, le preko hudih zaprek do najvišjega mesta v armadi se povsprevšem poveljniku paš malo verjetna. Avtor je utemeljeval to usodno lahkovernost Othellovo le s prirojeno strastnostjo zamorcev, ki izbruhne kakor vulkan brez dolgi priprav. Zato Othello ni dramatičen junak, nego sočutje vzbujajoč bolnik in brezvoljna lutka.

Tudi Jagova žena Emilija, Desdemoni iskreno vdana prijateljica, je neverjetno molčeča, dasi vidi, kaj je storila, ker jo izročila Jagu izgubljen robc; čudno je, da o tem robcu ne pove nikomur, niti Desdemoni, ter ga niti ne izkuša dobiti zopet nazaj. Da molči in kesneje celo laže o tem robcu tudi Desdemona, je psihološko pri tako odkritem in čistem značaju pač takisto neverjetno.

Toda vseh teh pomislekov se gledalec drame jedva zave sprito naglo tekočega dejanja, ki se razvija navidezno z neusmiljeno logiko. Tragične krivde na Othellu in Desdemoni sploh ni, ker postaneta nedolžni žrtvi čisto nizkega zločina.

Zupančičev prevod je krasen in se čita kakor original. Bogat v besedju, eleganten, jasen, razumljiv. Edino, čemur bi se naj bil izognil, je različen naglas iste besede. Izraz »vigenj« je menda madžarska tučka, nerazumljiv in nepotreben za plamen, plavži. Tudi pogrešamo uvoda in opazki, ki užitek berila le množe.

Nosite zaradi njihovih velikih prednosti PALMA

Za božične praznike
priporočamo najfinejše specialitete ruma:
Cognac-rum, Citron-rum, Orange-rum.
Kupujemo rabljene prazne steklenice za konjak vsake velikosti po najvišjih cenah.
„ALKO“, veletrgovina z žganjem, družba z o. z.
Ljubljana, Kolizej.

Naznanilo. Naznanjam cenjenemu občinstvu, da otvoriva v soboto dne 9. decembra v Mariboru, Meljski cesti št. 22
zajutrkovalnico.
Jamčiva za točno in solidno postrežbo.
Za obilen obisk se priporočata **Anica in Ivanka Rahar.**

Plačilna natakaraica
prvovrstna moč, prijetne zunanosti, se sprejme z nastopom 15. januarja 1923. v večjo zajutrkovalnico. Ponudbe s sliko na naslov: Poštni predal šte. 5, Celje.

Za božič in novo leto kupujte nove knjige
Tiskovne zadruge v Ljubljani:
Ivo Šorli, Črtmuroi. Mladinska povest s slikami. Broš. Din 16—, vezana Din 21—, po pošti Din 1.25 več.
Andrejev, Povest o sedmih obešenih. Broš. Din 13—, po pošti Din 1.50 več.
Jos. Jurčiča Zbrani spisi, III. zv. Uredil dr. Iv. Prijatelj. Broš. Din 30—, po pošti Din 2.50 več.
Strug, Jutri. Povest. Broš. Din 10—, vez. Din 15—, po pošti Din 1.50 več.
Sienkiewicz, Z ognjem in mečem. Zgodovinska povest s slikami. 1—4 snopič Din 28—, s poštno Din 30—.
Shakespeare-Zupančič, Othello. Broš. Din 19—, po pošti Din 1.25 več.
Melik, Jugoslavija. II. del, 1. snopič. Broš. Din 21—, po pošti Din 1.50 več.
Hobhouse, Liberalizem. Broš. Din 25—, po pošti Din 1.25 več.
Knjige se naročajo pri
Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica št. 54.

Učenca

iz boljše hiše sprejme trgovina z mešanim blagom (z manufakturo, železnino, specerijo in deželnimi pridelki) na deželi. Hrana in stanovanje je hiši. Prednost imajo z boljše šolako izobrazbo. Vpraša se na podružnico
„Jutra“ v Mariboru. 4170

Zimska sezija!
Velike množine zimskega blaga
ravnokar došla. 84/IV
A. & E. Skabernè Ljubljana
Mestni trg 10
Mladenič iz ugledne družine
s štirimi razredi realke želi vstopiti kot
učenec

v trgovino z mešanim blagom. Ponudbe pod „Učenec“ na podružnico
„Jutra“ v Mariboru. 4169

Kožuhovina
svila, modni nakit, predpasniki, spodnja krila
po **znižanih cenah**
A. Sinković nasl. R. Soss
Ljubljana, Mestni trg šte. 19.

„Jutra“ je najboljši in najbolj informiran slovenski dnevnik!

Za reklamne cene

se prodaja narejena obleka za moške, ženske in otroke, tudi kožuhovina in trikotaža

edino le v največji trgovini

O. Bernatovič
Ljubljana, Mestni trg 5.

Zimska sezona!

Lastni izdelki!

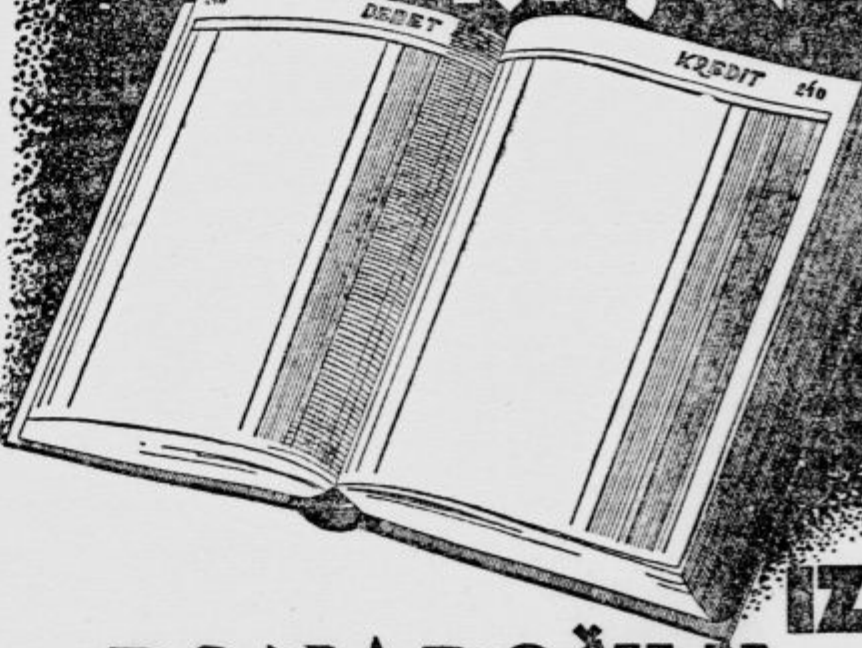
Manufaktura - Moda - Konfekcija

Drago Schwab

LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3 4076

priporoča specijelno sezijaške izdelke, kakor zimske suknje, raglane, modne in sportne obleke, usnjene suknjice in raglane (za avtomobiliste), čepice, zimsko perilo itd.
Izdelava po meri v lastnem modnem salonu.

TRGOVŠKE KNJIGE

IZDELUJE

PO NAROČILU
DELNIŠKA TISKARNA D.D.
V LJUBLJANI

Domače vesti

*** Kraljica Marija se je včeraj dopolne s svojo materjo rumunsko kraljico odpravila v spremstvu prvega kraljevega adjutanta generala Hadžića v Sarajevo. Tam počaka v lidžah na kralja, ki prispe po rešeni krizi v Sarajevo, odkoder se čela kraljevska rodbina poda v Dubrovnik.**

*** Fond kralja Aleksandra.** Na dan svoje poroke, dne 8. junija 1922, je kralj Aleksander podaril iz svojih sredstev en milijon dinarjev ter odredil, da se vsako leto določi 300.000 dinarjev za nagrade našim državljanom, ki se bodo odlikovali v moralnem, prostnem, odgojnem ali zdravstvenem oziru dvigati naš narod bilo s svojim vzgledom, bilo s svojim delovanjem med narodom. S pismom z dne 8. junija t. l., naslovljenem na predsednika ministrskega sveta, je kralj organizacijo te ustanove prenesel na svojo pisarno. Imenovan je poseben odbor za upravo kraljevega fonda. Ta odbor prične takoj s svojim delovanjem. Vse osebe, ki so v tem pogledu zainteresirane, naj se obračajo neposredno na ta odbor. Naslov odbora se glasi: «Odbor kraljevega fonda». Sedež odbora je v Beogradu, v kraljevi pisarni.

*** Iz jugoslovanskega novinstva.** Demokratska organizacija v Bitolju je začela s 1. decembrom izdajati svoj tednik «Jugoslavija». V Peči v južni Srbiji prične koncem decembra izhajati nestrarski tednik «Glas Juga», ki pa bo zastopal idejo narodnega in državnega edinstva. — V Valparaisu je prenehala «Jugoslovanska Država», odlično glasilo Jugoslov. nar. obrane v južni Ameriki. Na njeno mesto stopa «Jadrani», ki izhaja v Buenos Airesu, kjer se nahaja tudi naš generalni konzulat, ter zastopa interese vseh naših južnoameriških izseljenikov.

*** Sveti sinod in veliko duhovno sodišče.** Na svoji zadnji seji je arhijerejski sabor kot vrhovna instanca pravoslavne cerkve sklenil, da se sedež svetega sinoda in velikega duhov. sodišča premesti iz Sremskih Karlovcev v Beograd.

*** Vseučiliška vest.** Načelniku v ministrstvu za narodno zdravje in privatnemu docentu na medicinski fakulteti zagrebške univerze dr. Andreju Stamparju je kralj podelil naslov izrednega vseučiliškega profesorja.

*** Doklade za železnice.** Kakor smo svoj čas poročali, je finančni minister pristal, da se odredi vsota 405 milijonov Din za regulacijo dražinskih doklad. V tej vsoti je bilo obseženo tudi 45 milijonov Din za železničarsko osebo. Na podlagi novih pogažanj je sedaj finančni minister odobril še 12 milijonov Din za železnice, tako da znaša celokupna vsota 417 milijonov Din. Kakor nam poročajo iz Beograda, predloži finančni minister ta predlog, čim bo kriza končana ministrskemu svetu in finančnemu odboru v takojšnjo rešitev.

*** Narodna zaveznost mariborskih obrtnikov.** Te dni je imela čevljarstva zadruga v Mariboru svoj letni občni zbor. Čevljarji mojster Monjač je predlagal, da zadruga končno uvede slovenski zapisnik o obnem zboru. Od 50 navzočih mojstrov jih je glasovalo za predlog le — 8 in je seveda predlog propadel. Zanimivo je to, da je bilo med 42 ostalimi mojstri polovica Slovencev, ki le za silo lomijo mariborsko nemščino. V debati je Nemeec Zollenstein iz Slovenske ulice izjavil, da dela za celo vrsto slovenskih oficirjev in drugih jugoslovanskih odličnikov — tudi v Beogradu baje pošilja svoje izdelke — pa še nikdar ni rabil slovenske, torej najboljši dokaz, da zadruga ne potrebuje slovenskega zapisnika. Obrtna oblast žal na obnem zboru ni bila zastopana. Blagodejno bo v te nezdružbe razmere posegel «Mariborski Koledar», ki bo ob Novem letu prinesel seznam narodnih obrtnikov in trgovcev, da se bo slovensko občinstvo vedelo ravnati.

*** Za naše akademike na Češkem.** Moravske učiteljice so po svojem povratku s turneje po Jugoslaviji priredile v soboto 2. decembra t. l. v Brnu koncert v korist «Jugoslovanskega akademskega polpovernega društva» v Brnu. Velika dvorana «Besednega doma» je bila nabito polna, kar nam priča o velikih simpatijah, katere uživajo naši študenti v Brnu. Koncert, ki je vršil po uvodnem govoru predsednika Češkoslovenske jugoslovanske Lige v Brnu, prof. inž. Hlavinke, je uspel nad vse pričakovanje. Moravske učiteljice so s tem koncertom pokazale svojo hvalečnost za lepi sprejem, katerega so doživele na svoji turneji po naši domovini.

*** Značilen dogodek se je odigral v ponedeljek pred ljubljansko poroto.** Bozance Slijić se je moral zagovarjati radi uboja. Izpovedoval je v erohrvščini, ravnotako dve priči. Tudi več sodniških protokolov iz Bosne je bilo zastavljenih v erohrvščini. Ker je bila porotniška klop zasedena s samimi seljaki, je menil predsednik porotnega sodišča dr. Papež, da jim je treba še enkrat slovensko raztolmačiti celoten potek razprave. Toda porotniki so soglasno odklonili vsako tolmačenje, češ, «razumeli smo vsako besedo». Naravno, da se je predsednik zadovoljil s to izjavo. Ta mali dogodek govori več nego vsa obširna dokazovanja, kako praktično resnično je naše

narodno jedinstvo. S kmetom ljubljanske porote pa primerjamo rimskega porotnika meščana, ki je moral v slovitom procesu proti italijanskemu ministru Naziju poklicati zapisečene tolmače, da je razumel izpovedi italijanskih prič s Sicilije, dogodek, ki se v Italiji vedno znova ponavlja!

*** Naše sirote v Franciji.** Te dni odputuje v Francijo 50 dečkov - vojnih sirot, da se izobrazijo v poljedelskih strokah. To deco, ki se bo šolala 2—3 leta, bo na lastne stroške vzdrževala francoska vlada. Vsak deček se bo specializiral o eni poljedelski stroki.

*** Zima v južnih krajih.** Kakor smo že poročali, je v Dalmaciji prošli teden zapadel debel sneg v zvezi z burjo, ki je napravila mnogo škode. Tudi v Črni gori imajo snežne zamete, tako da so morali v cetinjskem okrožju ustaviti avtomobilski poštni promet. Dokler se ne vpostavi normalne razmere, se v Črno goro ne morejo pošiljati poštni paketi.

*** Pomiloščen morilec.** Kralj je pomiloštil znanega voditelja tuzlanske revolte Keroševića na 20 let ječe. Kerošević je povodil škrlta brezsrčno umoril orožnika, ki je bil že razorožen ter ga je klebe prosil milosti. Obsojen je bil zato na smrt. Naenkrat so ga gotovi krogi proglasili za pravčatega mučenika. Pričela se je velika akcija za njegovo pomiloščenje. Minister pravde je odklonil, da bi predložil kralju pomiloščenje, in Kerošević bi imel biti obsojen. V strahu pred smrtjo, ki jo je sam ubogemu orožniku tako hladnokrvno prizadejal, si je Kerošević razrezal trebuh, tako da je morala biti eksekucija odložena. Medtem je odzval v in obsolba bi se imela predvčerajšnjim izvršiti. Tik pred izvršitvijo pa se je minister pravde odločil, da priporoči vladarju pomiloščenje. Kralj je tozadevni ukaz takoj podpisal.

*** Društvo za pobljanje jetlike.** Dne 4. decembra se je v Velikem Bečkercu osnovalo pod predsedstvom mestnega župana g. Bogoljuba in podžupana g. Rajčiča društvo za pobljanje jetlike. Tako društva obstajajo sedaj že v mnogih mestih naše kraljevine.

*** Udruženje carinskih uradnikov.** Odbor udruženja carinskih uradnikov je sklical izreden občni zbor na dan 17. decembra ob devetih dopoldne. Zborovanje se vrši v poslopju beogradske carinarnice na Savi.

*** Promocija.** Na gospodarsko-gozdarski fakulteti zagrebškega vseučilišča so bili dne 5. decembra gg. Edvard Segulja, Zvonimir Višalič in Miroslav Zgaga promovirani na čast inženjerjev gospodarstva.

*** Himen.** Poročil se je gospod Fran Hribernik, ravnatelj meščanske šole v Šostanju z gđ. Pavlico Tribučevico iz Mozirja. Iskrene čestitke!

*** Smrtna kosa.** V Spodnji Šiški je umrl g. Dragotin Steindl, ravnatelj tobacne režije v pok. — V državni bolnici je umrl ruski akademik Mihail Polferov. Akademiki udeležite se pogreba svojega tovariša, ki bo danes ob 14. uri iz javne bolnice. — V Gorici je po kratki bolezni preminul tamkajšnji kanonik dr. Ignacij Kobal v najlepši moški dobi. N. v. m. p.

*** Smrt ruskega visokošolca.** V ljubljanski drž. bolnici je umrl 21letni ruski akademik Mihail Polferov na poslednjih nezdružbe stanovanju. Da ne bo, daleč od svojih dragih, osamljen na svoji zadnji poti, apeliramo na slovensko dušo našega občinstva, posebno pa ženstva in mladine, da se udeležijo v velikem številu pogreba, ki se vrši danes v petek ob 14. uri iz drž. bolnice. — Slovenski ženski komite za oskrbo rus. študentov.

*** Društvo za povzdigo mesta Ljubljane.** Akcija za to prepotrebno društvo pridno napreduje. Včeraj se je sestal pripravljalni odbor, ki ga tvorijo gospodje: ravnatelj Peter Grasselli, ravnatelj Viktor Moro, muzejski ravnatelj dr. Mantuani, referent komisije za ohranitev spomenikov dr. Stele, dvorni svetnik Milčinski, mestni vrtnarski nadzornik Hejnic vladni svetnik dr. Andrejka, vseučiliški profesor dr. Jesenko, akademična slikarja Vavpotič in Stenert, dr. Regali, prof. Sič in še mnogo drugih za lepo stvar vnetih gospodov, ter končno revidiralni društvena pravila, ki se predložijo v kratkem v potrjenje. Pričakovati je, da se društvo že letos ustanovi, ker vlada zanj v vseh krogih ljubljanskega prebivalstva veliko zanimanje. Že danes opozarjamo vse ljubitelje našega lepega mesta, da lahko prijavijo svoj pristop k temu društvu na naslov «Zveza za tujski promet», Dunajska cesta št. 12.

*** Malo zanimanja za važna gospodarska vprašanja.** Ljubljanski trgovski gremij je že kar trgovce, da mu ne odgovarjajo na priproseno spomenice glede izjave o naštu novih carinskih predpisov. V sredo pa je predsednik mariborskega gremija g. Weixel na trgovskem sestanku v Narodnem domu žigovsal brezbriznost mariborskih trgovcev za vitalna gospodarska vprašanja, ker se je vabilu gremija k važnemu predavanju odzval samo 12 trgovcev. Iz ljubljane došli davčni nadupravitelj g. Zagar pa je kljub temu podal zanimiv referat o naštu zakona o direktnih davkih. Po predavanju se je razvila zanimiva debata, v katero sta med drugimi posegla tudi dr. Pipuš in prof. Veseljak. Predsednik je pomenil večer zaključil z uместno pripombo, da oni, ki se ne oglašajo, kadar je čas, tudi pozneje, ko je pre-

pozno, niso upravičeni kritkovati eventualnih trdih zakonov in predpisov.

*** Prva posledica zmage «Delovnega ljudstva».** Ljubljanska gospodinja nam piše: Klerikalci in komunisti so nam ubogim konzumentom za časa volilne borbe objubliali zlate gradove in njihovi agitatorji so mojemu možu pripovedovali, da se bodo združenih klerikalnih in komunističnih komunalnih politikov trgovci, mokařji, peki, branjevci, okoliški kmetje tako ustrašili, da začne takoj po volilni nedelji strahovito padanje cen. Moj mož je nekaj dvomil, jaz pa sem verjela, zlasti ker so tudi duhovni gospod, ki so moj spovednik, to potrdili. In tako sem v nedeljo prepričala moža, da ne sme vreči kroglice v prvo, temveč v drugo škrinjico. Ko smo potem zvečer slišali klicati Leninu, papežu in republiko, sem bila jako vesela. Polna nade sem drugi dan odšla na trg. Pomislite moje hudo razočaranje: jajca so preko noči poskočila za 2 K, zelenjava je bila dražja, mlekarica pa je izjavila, da sedaj ne bo več dajala mleko po 12, temveč da hoče najmanj 14 K za liter. Špeh je nategnil v ceni kar za 4 K, še fižol se je podražil. Za božjo voljo, kaj pa je to? Ali so le zmagali kapitalisti? Tako sem vpraševala brhke znanke z okolice. Radostnega obraza so me podučile, da so liberalci tepeni in da je «zmaga naša». In sedaj gospodje, ne vem, kaj naj rečem. Cene so vedno višje. Z valuto to ne more biti v zvezi, saj krompir, jajca, fižol, zelenjavo uvažamo le z ljubljanskega polja. Pa ne da bi bili naši ljudje ob SLS drugim, ki takorekó niso samo konzumenti, kaj drugega obetali? Skoraj sem huda na svojega moža, da me je poslušal. Počakati pa hočem vendarle, da bo izvoljen «naš župan». Morda se pa takrat kaj preobrne.

*** Na naslov županstva v Mostah.** Poročajo nam: Na praznik našega ujedinenja ni bila na občinskem uradu razobesena zastava. Zavedni Jugoslovani te občine zahtevamo od g. župana Oražna, da v bodoče ob priliki državnih praznikov brezpozorno razobesi na občinskem uradu našo zastavo, sicer bomo njegovo postopanje smatrali za — izzivanje.

*** Zveza za tujski promet v Sloveniji** je izdala štiri liste razglednice slovenskih narodnih noš, da poživijo zanimanje v najširših krogih ter da vpliva na to, da se slovenske narodne noše tudi v resnici pravilno nosijo. Ravno letos se je zopet opazilo ob narodnih pridelitvah da se nosijo kot narodne noše take, ki nimajo s slovensko nišesar opraviti. Posebno grdo je gledati noše, pri katerih se uporablja dosadni Dirndelkostim v kratkih kričavih krilih, ki so pravi narodni noši popolnoma tuji. Razglednice se dobijo v pisarni Tourist-Office na Dunajski cesti 18. V kratkem izidejo tudi barvane razglednice narodnih noš, ki jih bodo tudi širši sloji radi kupovali.

*** Izleti v Zasavje.** Z ozirom na letošnjo za turiste jako ugodno golomrazo vreme opozarjamo na nekatere lepe tude še sedaj zelo primerne izlete, ki so predvsem: Lizec 947 m iz železniške postaje Breg čez Raabor in Sv. Jošt (ključ za Jurkovo kočjo) ali iz Sevnice 2.30 uri. Vel. Kozje iz žp. Zidani most 2.30 uri. Mrzlica 1119 m iz žp. Hrastnik ali Trbovlje 3. ure. Kum 1219 m iz žp. Zidani most, Hrastnik, Trbovlje ali Zagorje 3. ure. Sv. Gora 849 m iz žp. Sava pri Litiji 2. uri. Jančje 793 iz žp. Laze 1.40 ure. — TPR.

*** V Gotenici pri Kočevju** se je nedavno ponesrečil posestnik Leonard Grünseich. Vozil je domu drva, pa so se mu splašili konji, mladi in spočiti. Hotel jih je obdržati, pa je prišel pod voz. Kolesa so mu šla preko obeh nog in mu jih zdrobila pod kolenom. Težka nesreča moža poštenjaka vzbuja splošno sočutje.

*** O proslavi narodnega praznika v Murski Soboti** smo preli še dva dopisa ki soglašata v obojdi nepopolnivega postopanja g. okrajnega glavarja, ki da ga zadene glavna krivda, da je izpadla proslava tako klavarno. Dalje opozarja eden izmed dopisov na razmere na luteranski šoli v Soboti, ki jo obiskuje okoli 150 otrok. Vzgajala jih madžarska učiteljica Ruža in njeva žena; kakšna je ta vzgoja, se vidi iz dejstva, da se od vseh učencev ni niti eden udeležil svečane službe božje, ki se je vršila na narodni praznik tudi v luteranski cerkvi in katere so se udeležili luteranski učenci vseh drugih šol. Gg. okrajnega glavarja in šolskega nadzornika opozarjamo na to izzivanje.

*** Od psa obgrizen.** Iz Celja nam poročajo: Kljub strojemu pasjemu kontumacu se vidi v Celju in okolici še vedno vse polno psov brez gospodarja. V sredo dne 6. decembra je v Zagradu pri Celju zopet ugriznil smiljiv pes nekega delavca, ki se je takoj javil pri sanitetnem oddelku okr. glavarstva. Verjetno je da je bil pes stekel. V sanitetnem okiru bi se moralo povsod nekaj več storiti kakor pa izdajati samo papirnate fermane. Žal, da danes nikdo ne sili v drž. službo vsled česar primanjkuje uradništva, zlasti pa v sanitetni stroki.

*** Požar v Velenju.** V Velenju je zgorel ob ponedeljku na terek kozolec g. Skaze. Zgorelo je mnogo sena in slame ter cela lesena stavba. Ogroženi so bili vsled velikega požara tudi sosedni objekti. Z veliko požarovalnostjo pa se je domači požarni brambi posrečilo ogenj lokalizirati. Kako je ogenj nastal, se ne ve.

*** Smrt pod vlakom.** V sredo popoldne je brzovlak, ki je vozil iz Maribora, povozil med postajama Sevnico in Blanco ženo posestnika Zalokarja iz Lončarjevega dola. Žena je bila takoj mrtva.

*** Samomorilska manija v Zagrebu.** Pred nekaj tedni je v Zagrebu neki samomorilec legel na železniški tir ter si dal glavo odrezati. Od tedaj imajo v Zagrebu že 8 samomorov na železniškem tiru. Sedem jih je leglo na trebuh, a osmi je legel vznak in čakal vlaka, ki ga je usmrtil. Te dni so našli ob želez. prelazu v Baroševi ulici 58letnega Spira Cvijanovića iz Barlete z odrezano glavo. Ves dan je hodil vinjen ob progi, a rano zjutraj je izvršil samomor po vzoru drugih, a na nov način: vznak ležeč. Glava mu je ostala med tiro, truplo pa je obležalo na nasipu. Zagrebški listi pišejo, da je samomorilska manija nepojasnjena, a da se zdi, da gonita ljudi v smrt alkohol in delomirnja.

*** Čuden detektiv v vagonu.** Te dni so se vozili štirje trgovci iz Velikega Bečkereka v Vršac in med potjo igrali karte. Na neki postaji stopi v vagon v družbi orožnika nek človek, se legitimira kot detektiv, zapleni karte in 250 Din. Pozneje je orožnik izjavil, da je «detektiv» pobegnil in da je bil navaden goľuf, ki si je gotovo na zvit način pribavil detektivske listine.

*** Dvalet milijonov defraudiral.** Erich Hicke, baje inženjer, rodom iz Berlina, je po naročilu tvrdke R. in A. Gorjan v Zagrebu, pri kateri je bil nameščen, dvignil v Beogradu 20 milijonov mark ter je s to vsoto pobegnil. Večje zneske je odposlal svoji ženi in svoji materi v Berlin. Pobegnil je baje v Nemčijo ali v Madžarsko. Za njim se je izdala tirailica.

IMENOVANJA V VOJAŠKI SLUŽBI

Imenovani so: za inšpektorja pešadije general Gjuro Dokić; za načelnika generalštaba IV. armijske oblasti generalštabni polkovnik Milan Ječmenić; za komandanta I./45 bataljona podpolkovnik Živojin Dukić; na službovanje pri mariborskem vojnem okrožju je odrejen major Milan Smolčić, prej komandant I./45 bataljona; za interjanta v intendanturi Dravske divizijske oblasti sta imenovana adm. kapetan I. raz. Josip Brezinec, dosedaj v intendanturi IV. arm. oblasti in adm. podporučnik Josip Hovar, dosedaj v intendanturi Vardarske divizijske oblasti; za adm. podporučnika Leopold Pekel; za veterinarja remontskega depota IV. armije veter. poručnik Jakob Dimce, od sedaj pri Dravskem artil. polku; v pokoj. storijo: podpolkovnik Perdo Strnad, adm. por. Josip Baseli in žand. podporučnik Ivan Erker; major Milan Grebenc v ostavki se vrne v aktivno službo. Sprejet je v čin sodnega kap. I. r. dr. Ivan Peikan, v čin rez. poručnika fregate pa Josip Martinčić.

IZPREMEMBE V POŠTNI SLUŽBI

Imenovan je za poštarja IV. r. poštni odpravnik ad personam poštar Ivo Svetina pri pošti Radovljica in za poštarja VI. r. začasni poštar I. r. Dragoljub Cvetkovič pri pošti Ljubljana I.

Podeljena je odpravniška služba Maribor 3 poštni odpravnik Ivan Škerl, Suhor poštnemu odpravniku Ivanu Blažiču, Podbrezje poštni pomočnici Mariji Čufer, Dobričice poštni pomočnici Ani Prepar, Rožarscevi poštnemu pomočniku Karlu Horvatu, Straža poštni pomočnici Mariji Kovacič, Zavrče poštnemu pomočniku Franju Pegušu in Sv. Križ pri Kostanjevici poštni pomočnici Karolini Gros. Premješčen je kontrolor Kazimir Beltram od pošte Maribor 2 k pošti Maribor 1, kontrolor Franjo Volavšek od pošte Maribor 1 k pošti Maribor 2, poštarica Marija Porenta od pošte Maribor 1 k pošti Maribor 2, poštarica Roza Meglič in Ana Zorec od pošte Maribor 1 k pošti Maribor 2, upravnica Marija Smele od pošte Zavrče k pošti Radeče pri Zidanem mostu, začasna poštarica Ana Rath od pošte Maribor 1 k pošti Subotica 1, sluga Alojzij Vogrinec od pošte Gornja Radgona k pošti Maribor 1 in sluga Avgust Stern od pošte Velenje k pošti Ljubljana 6.

Poštni službi se je odpovedala poštarica Marija Volavšek pri pošti Maribor 1 in sluga Anton Podgoršek pri pošti Apače. Službene pogodbe sta odvezani poštni odpravnici Zinka Požar pri pošti Vitanje in Antonija Kurbus pri pošti Koprivnica pri Brežicah.

PREMEŠTITEV LJUBLJANSKIH MITNIC.

Od ponedeljka, dne 11. decembra, dalje bodo poslovali novi mestni dohodarstveni uradi kakor sledi:

Mitnica na Vidovdanski cesti se ukine in se preseli v novozgrajeno stražnico pri železniškem predoru, v stiku Dovoze in Martinove ceste.

Mitnica na Dunajski cesti se preseli iz svojih dosedanjih prostorov v novosezidano hišo poleg topničarske vojašnice.

Mitnica na Gosposvetski cesti se preseli v Spodnjo Šiško na Celovško cesto v hišo št. 229.

Mitnica ob cesti na državni kolodvor bo poslovala v novozgrajenem poslopju nasproti skladišča državne železnice, tik železniške proge južne železnice.

Mitnica na glavnem kolodvoru bo poslovala v novozgrajenem poslopju ob stiku Resljeve ceste in Ceste na južni kolodvor.

Mitnica na Zaloški cesti se preseli v novo stražnico poleg garnizijske bolnice, ob železniški progi dolenskih železnic.

Vse ostale mitnice ostanejo na svojih dosedanjih mestih.

Osrednji mestni dohodarstveni urad posluje do preklica še na Dunajski cesti št. 29.

Razen teh sprememb so se sezidale še nekatere potrebne nove župavnice, v katerih se bo začelo posloovati istočasno kakor na mitnicah.

Objave

*** Načelstvo deželne zveze obrtnih zadrug v Ljubljani** prosi vse zadrugne načelnike, da se udeležijo pogreba dolgoletnega člana načelstva zveze gospoda Karla Kordelića, ki se vrši danes popoldan.

*** Dramatični odsek Sokolskega društva na Viču** je ugodil splošnim zahtevam občinstva in bo v nedeljo, 10. t. m. ponovil «Trili dom», dramo Srdjana Tučica. Ker se je zasedba vlog nekoliko izpremenila, bo repriza še boljša in popolnejša, kakor premijera. Predprodaja vstopnic pri br. Jeločniku v Rožni dolini in br. Uranu na Olinceh. Začetek ob 20.

*** Dramska sekcija «Preporoda»** gostuje na odru Sokola Moste dne 8. t. m. z burko «Napoleonov samovar» in z veseljoigro «Ženitev», dne 10. t. m. pa z dramo «Mrak». Začetek ob 8. zvečer. Cene običajne. — Zdravo.

*** Sokolsko društvo v Višnji gori** uprizaro v petek, dne 8. decembra ob pol 8. uri zvečer in v nedeljo, dne 10. decembra ob pol 4. uri popoldne v svojem domu Meškovo žaloigro v 3 dejanjih «Pri Hraštavih». Vstopnina: I. prostor 4 Din, II. prostor 3 Din, galerijski prostor 3 Din, stojšče 2 Din. K obliki udeležbi vabi — odbor.

*** Zdravniki pozor.** V nedeljo dne 10. t. m. se vrši ob 9.30 na internem oddelku javne bolnice važen in nujen sestanek. Predmet: Debata o zakonu o osiguranju radnika, specijelno, razmerje blagajniškega zdravnika napram blagajni in osigurancu. Polnoštevilna udeležba, zlasti blagajniških zdravnikov je potrebna. Odbor slov. zdrav. društva.

*** Koncert v hotelu Tivoli** v petek dne 8. decembra od 15. do 20. ure. Domače jetrne, krvave in mesene klobase. Izvrstna vina letnik 1921. Godba dravske divizije! Vstopnina prosta. Se priporoča Vek. Dolničar.

*** Ferijalni savez v Ljubljani.** Prejeli smo: Feriejalni savez, nepolitična organizacija dijakov, profesorjev in učiteljev pospešuje v svrhu medsebojnega zblizanja in ujedinenja poštinskega potovanja, ki naj članom predvsem dajašmo omogočijo znebiti se predsodkov potom osebnega spoznavanja, širiti naobrazbo ip krepijo značaj in zdravje. Društvo se opira pri tem na one, ki hočejo za dejanji dokazati, da jim je blagor mladine in države pri srcu. Lokalni odbor Feriejalnega saveza v Ljubljani snuje krajevno udruženje Feriejalnega saveza, ki ga naj tvorijo vsi člani, predvsem člani dobrotniki in meščani. Zato vabi lokalni odbor vse zainteresirane, da se udeležijo ustanovnega občnega zbora, sklicanega na dan 8. decembra ob 10. uri dopoldne v poslopju državne realke v Ljubljani, da se osebno prepričajo o pomenu Feriejalnega saveza in mu pomagajo bodisi z osebnim delovanjem v organizaciji, bodisi kot člani-dobrotniki na ta ali oni način.

*** Priglasitev zasebnih žrebcev k licenciranju.** Na podstavi zakonitih predpisov o licenciranju žrebcev se razglašja, da morajo lastniki žrebcev, ki nameravajo v prihodnji plemeniti dobi spuščati svoje žrebce za plemenitev tujih kobil, priglasiti te žrebce najpozneje do 15. decembra 1922 pri onem okrajnem glavarstvu (politični ekspozituri, mestnem magistratu) v čigar okolišju je žrbec postavljen. Pri priglasitvi žrebca, ki se izvrši pisмено ali ustmeno, se mora obenem naznaniti: a) ime, priimek in bivališče žrebčevega lastnika, b) pasme in rod, starost, barvo, kakor tudi kraj, v katerem stoji žrbec. Opozarja se, da se žrebce toplekvrtni pasem pod štirimi leti in za mrzlokrvne žrebce pod tremi leti splošno ne daje dopustilo za spuščanje. Svoječasno se bo razglasilo, kje in kdaj bo pregledovala komisija priglašene žrebce in dajala dopustila (licenco).

*** Vozniki težkih vozov** v Ljubljani se opozarjajo, da se ob novem poslopju za mestni dohodarstveni urad popravlja cesta s parnim valjarjem in bo v soboto popoldne dohod s ceste na južni kolodvor k skladiščem za težke vozove zaprt. Vozniki naj se poslužijo dohoda z Metelkove ceste.

*** Našla se je slični v Selenburgovi ulici** pri kavarni Zvezda leva moška rokavica. Kdor jo je zgubil, naj jo pride iskati v naše uredništvo, ali pa naj prinese še desno, da bosta par.

*** Izgubila se je v ponedeljek večer** iz južnega kolodvora do justične palače črna boa oz. ovratnik. Pošten najditelj naj jo odda proti nagradi v gostilni «Pri Levu» na Gosposvetski cesti.

*** Izgubila se je v Ljubljani denarnica** z manjšo vsoto «narja, najditelja se prosi da denarnico odda pri blagajni J. C. Mayer, denar si pa lahko sam obdrži.

*** Ruske šivilje sprejemajo za življenje** zgornje in spodnje oblike in perilo za moške, ženske in otroke po znižanih cenah. Ruska baraka ob južnem kolodvoru. Soba št. 7. Gospa Antonova.

Odgovorni urednik Pr. Brozovič. Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra». Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Stavbišče

približno 4400 m² z zgradbenim materialom vred 4190

se takoj ceno proda.

Poizve se: Gradišče 10/III, d.

Obsojenci

«Le on ga kradel» se oglasi naenkrat Mac Head Vohr s svojim jeklenim glasom.

Pristopil je k njima. Visoki njegovi obrisi se sredi podbojev ostro očrtavajo na razsvetljenem ozadju.

Sicer pa ne doda svojemu izreku nikakršnega pojasnila, zato nadaljuje Athole:

«Brez dvoma. Kajti to, kar stori delavec, premore danes stroj bolje, hitreje, ceneje. Kako že pravite, Ferrati, onim novim strojem, o katerih ste poročali poprej v posvetu?»

«Mehanične roke.»

«Dobro! Mislim, da te mehanične roke sploh ne segajo po jagodah, ne navažnih, ne velikih!»

In Athole se zasmeje, Ferrati pa za njim.

Potem nadaljuje: «Kaj pa so pravzaprav te mehanične roke?»

«Igrača!» odgovarja Ferrati. «Toda igrača, ki nadomešča človeško roko in ki bo mesto nje izvrševala vse mehanično delo ter tudi nadzirala vse druge stroje, kolikor jih danes že poznamo... naganjala jih bo, regulirala, ustavljala. To je vse.»

«Prav lepo!» pravi Athole. Ferrati pa razlaga:

«Mislite si neke vrste uro, ki gospodari sistemu spojev in pretikalcev. Kadarkoli je aparat spojen s stroju, gre, in njegovi gibi sprožijo po vrsti sedaj gibljaj, sedaj udarec kladiva, nihanje, pri-

tisk, prijem, obrat itd., vse za izvestno dobo, za trenutek, dva, tri, na uro... in zopet druge gibljaje in kretnje, za druge trenutke in hipe. Izkratka, kakor če bi delovala človeška roka. K temu vsemu je na novo dodan takozvani refleksijski mehanizem, čegar posledica je ta-le: Čim se med delom kaj pripeti, motnja, občuti mehanična roka tresljaj, čegar silo merijo posebni občutljivi dinamometri, ki povedo tudi, kje je motnja, kakšna in kolikšna... Sedaj se sprožijo drugi organi, ki premene učinek tresljaja v drugačen učinek, ki torej porabijo njegovo energijo... Jasneje: Močan odpor na primer učinkuje na mehnično roko drugače, ko kratek nepričakovani sunek. Oba ta vzroka pa drugače vplivata na stroj, oba spreminjata njegove učinke, njihovo smer, da celo vrsto, kako si ti učinki slede! Izkratka: Stroj ima neizmerno brutalno moč, obenem pa tudi resnično inteligenco!»

«Inteligenco iznajditelja!» pritrdi Skot... «Takšna je torej mehnična roka!»

«Mehanična roka. Tudi ime ni na- pačno!»

«Zares ni! Ali je iznajdba nova?»

«Ne preveč! Prvo sem videl že pred petimi ali šestimi leti.»

«Kolikor pa vem, še ni obče v rabl!»

«Res, pa ne vem, zakaj ne!»

«Pa jaz vem!» se oglasi zopet Mac Head Vohr.

Oba ga vprašujoče pogledata. On pa pojasnjuje:

«Mehaničnih rok ne rabimo, ker bi morali sicer odpustiti vse delavstvo.

Eno ali drugo, oboje skupaj ni možno. Jaz sam ne uporabljam mehaničnih rok, ker imam iz Washingtona ukaz, da moram uporabljati svoje delavstvo, — in tako je očitno povsodi.»

«Zakaj pa tako ukazujejo?»

Bil je zares presenečen. Athole ga smehljaje gleda in mu končno odgovori mesto zopet molččega guvernerja:

«Delavci so ljudje, Ferrati, in mora- jo jesti, da žive. Človeška družba jih mora torej preživljati, ker se sami ne morejo. Družba pa zahteva zato od njih nekaj, kar vsaj izgleda, kakor da bi bilo delo.»

«... Kakor da bi to bilo kakšno delo, da... pa vendar ni nič vredno, ne samo ker ni težavno, ampak tudi, ker je prav slabo izvršeno... prav slabo...»

Dokaz, ki smo ga videli danes, je gotovo dovolj jaseen... Nekaj strojev, ki jih ni niti šele treba iskati in iznajti, nam opravi isto delo bolje, sigurneje, ceneje! Sto mehaničnih rok nam povzroča manj vzdrževalnih stroškov, ko prehrana enega samega delavca. In mehnična roka deluje 24 ur dnevno in izlaha nadomešča tri delavce...»

«Na popravila pozablja!»

«Nikakor, ker ne pozabljam bolezn!»

«In nakupni stroški stroja?»

«Niso znatni. Sicer pa, v katerem razmerju so z... takorekoč s stroški za delavca? Predno ga imaš, je potreben še drug, oče, ki v gospodarskem računu ne pride v upoštevanje; pa še ženska, mati. Če dela ali ne, jo je treba rediti, in ravnotako otroka, dokler ne

porase. Dvoje ust, dva jezika, ki sta odveč, pa ju je treba vsaj po šestnajst do dvajset let vzdrževati zastonj... Moje mehanične roke bi smele biti zlate, ne jeklene, pa še vedno ne bi toliko stale, kolikor stane delavec... Tudi jim ni treba plačevati rente, če postane roka nezmožna za delo ali če nekega dne umrje.»

Nekoliko kratkovidni Athole potisne svoje steklo v oko in upre pogled v šefinženjerja.

«Preprosto, točno, — samo nekoliko trdosrčno!» pripomni.

«Trdosrčno?» se čudi Ferrati. Vse na njem kaže popolno odkritost. Dodela nemoteno nadaljuje:

«Ne uvidim, kaj naj bi bilo trdosrčno pri vsem tem? Pomislite na delavstvo! Saj mi izkažem vendar uslugo, čim mu dokažem, da je njegovo ročno delo povsem odveč! Saj imajo možgane! Naj jih pa uporabljajo! Saj jim ne želim prav nič napačnega, če jih silim, da se prilagode svojemu stoletju!»

«Če pa tega ne morejo?»

«Če nočejo, menite?»

«Ne, če ne morejo!»

«Če hočejo, že morejo!»

«Hm... mladi ste, — oprostite, še ponavljam. Če bi mogli, bi morda že hoteli. Toda ne izgleda, kakor če bi i mogli i hoteli...»

«O...» odgovori Italijan ves prese- nečen od tega odgovora, — «seveda, če ne morejo...»

Mac Head Vohr pogleda proti vram, odkoder šumijo krila in izdajajo, da se bliža ženska. Gospodična Eva.

Poprej pa se reče guverner Athole in Ferrati:

«Gospoda, če se današnji delavec ne more prilagoditi svojemu stoletju, tem slabše za njim... mi mu pomoči ne moremo. Nad nami in nad njimi je višji zakon, zakon zboljševanja potom izbere v rodu. Niti v naši, niti v njihovi moči ni, da se mu odtegaro... Kdor se ne prilagodi svoji dobi, je obsojen na smrt.»

Beseda je padla kakor sekira.

«Če treba,» doda še guverner, «bi nas ta zakon celo prisilil, da sami izvršimo obsodbo, kateri se niti ne smemo niti ne moremo izogniti. Tem slabše za krvnika. Krivi pa nismo niti mi, niti niso oni...»

Vrata se odpro.

«Sicer je pa moja hčerka tu,» pravi Mac Head Vohr. «tudi njej sem danes popoldne na izprehodu razlagal o isti stvari... Dober večer, sladka moja mala!»

Isti trenutek vstopi skozi nasprotna vrata prvi dvorjan in prične napovedovati diner, po francoski, v jeziku etikete, tačas pa zunaj svečano grmi gong.

(Dalje prihodnjič.)

Zahtevajte
v kavarnah, javnih
okalih, gostilnah in
brivnicah
„JUTRO“

Mali oglasi

Staneje do 20 besed! Dva, št., vsakih naslednjih 8 besed! Dva. — Trgovski oglaš. doplačila, se-
grajnišne do 20 besed! Dva, št., vsakih naslednjih 8 besed! Dva. — Plače se ne pre-
— znatah.) Na upravljanje se odgovarja la, ako je upravljanje priloženo znaku se odveč.

Službe

**Primeren postranski
zaslužek**
Iščo učitelj. Prijazne ponudbe
na upravnishvo „Jutra“ pod
„Zaslužek“. 4189

Mladenšč, 4162
nradnik na deželi, 23 let
star, želi resnega znanja v
gospodstvu v starosti od 17
do 20 let. Premoženje po-
stranska stvar. Le resne po-
nudbe s sliko na upravnishvo
„Jutra“ pod „Gotova ženitev“.

Učeneo 4168
Iz poštene kmečke hiše se
sprejme v trgovini z modrim
in galanterijskim blagom Ja-
kob Lah, Maribor.

Vdova
z osem mesecev starim otro-
kom, poštna, pripravna za
vsa domača dela, pronsi za
sprejem v službo. Sprejme
vsako delo, da le preživi
sebe in otroka, ker jo brez
sredstev in stanovanja. Do-
pisi pod „Vdova“, p štno-
ležeče Borovnica. 4184

Kupim

Parni stroj
od 8 do 15 konjskih sil, se
kupi. Naslov pove upravnishvo
„Jutra“. 4181

Prodam

Glasovir 4177
se radi pomanjkanja prostora
ceno proda. — Ponudbe pod
„Ble.“ na upravo „Jutra“.

Namiznih jabolk,
provostnih, izbranih, v za-
bojih, je pol vagona naprodaj
A. Ussar, Ptuj. 4179

**Za božično in novoletno
darilo 4149**
je več novih modelov lično
izdelanih športnih vozilov
za otroke poceni na razpo/ago.
„Tribuna“, tovarna dvokoles
in otroških vozilov, Ljub-
ljana, Karlovska cesta 4.

Registr. blagajna,
brezhibno delujoča, šteje 699,
in železna blagajna št. 3, se
ugodno proda pri Frece &
Plahuta, Celje. 4166

Rabljen klavir
proda uprava „Oficrskega
Doma“ v Ljubljani. Ogleda
se lahko pri majorju Brabek
v pisarni Dravske divizije.
soba št. 7. 4173

Krasno božično darilo
za večje dečke, kompletna
železnica z večjimi vagončki
in več metrov k temu spada-
jočimi tračnicami, se proda
v izve so: Wolfova ulica 3,
I. nadstropje. 4159

Damsko kolo,
omara za obleko, sokolski
kroj, naprodaj. Naslov pove
uprava „Jutra“. 4185

Nepremičnine

Vila
v najbližji okolici Kamnika,
kompletno opremljena, se da
tako v najem. Naslov pove
uprava „Jutra“. 4178

Hiša z velikim vrtom
blizu okrajne ceste v Trbov-
ljah, se po zelo ugodni ceni
proda. Več se poizve pri
Ivanu Orešniku, zaloga piva,
Trbovlje 2. 4095

Stanovanja

Dve sobi s kuhinjo,
tudi v novi zgradbi, iščem.

**Plačam lahko za dve leti v
naprej. Ponudbe pod „Mira-
stranka“ na upravo „Jutra“.** 4161

Nagrado do 10.000 K
dobi, kdor preskrbi mirni
strauki moderno stanovanje
od treh do pet sob za tako
ali pozneje. — Ponudbe pod
„Dobro plačnik“ na upravo
„Jutra“. 4188

Dopisovanje

Bančni ravnatelj,
30 let star, vdovec, ki je živel
daje časa v Pragi in se ne-
davno vrnil v domovino, išče
v svrbo ženitve znanja s in-
teligentno, 18 do 20 let staro
gospodično s primernim pre-
moženjem. Samo resne po-
nudbe s sliko, ki se vrne ali
zmenja, pod „Družinsko živ-
ljenje“ na upravo „Jutra“. 4176

Da bi skupno pregnali
dolge zimske dneve, išče sa-
mostojni gospod srednje sta-
rosti, spoznatni veselo gospo-
dično, Ljubljancanko. Dopisi
naj se pošljejo na upravo
„Jutra“ pod „Dobrosrčna“. 4191

Razno

Trgovski potnik,
mlad, agilen, išče mesta za
takoj. Cenjene ponudbe pod
„Potnik“ na upravo „Jutra“. 4172

Trgovka, izučena,
želi pristopiti kot družabnica
k trgovskemu podjetju z go-
tovim kapitalom, eventuelno
vame v najem trgovino na
deželi. Cenjene dopi-se naj
se blagovolji odpisati pod
„Merkur“ na upravo „Jutra“. 4171

Angleščino in glasovir
poučuje začetnike fina go-
spodična za nizki honorar.
Poljanska cesta 13/II., levo. 414

**Senzacionalni roman s
::: papeškega dvora :::**

Hči papeza (Lukrecija Borgia)

ki je izhajal v „JUTRU“, je sedaj
izšel v ponatisku v krasni opremi
z barvastim umetniškim ovitkom. :::

**Naroča se v upravnishvu „Jutra“
v Ljubljani, Prešernova ul. 54.**

Cena 25 Din, po pošti 2 Din več.

Naročite takoj, ker je zaloga le majhna.

Jadranska plovidba dioničko parobrodarsko društvo Sušak.

U smislu društvenih pravila čast je ovom ravnateljstvu pozvati gospodu dioničare na
XXX. redovitu glavnu skupštino

koja će se obdržavati dne 28. Decembra tekuće godine u 11 sati u prostorijama: Banke i Štedionice za Primorje
d. d. na Sušaku, dobrotno ustupljenim, sa slijedećim

dnevnim redom:

1. Izvešće ravnateljstva i nadzornog odbora, predloženje bilance za godinu 1921. i absolutorij ravnateljstvu i nad-
zornom odboru;
2. Predlog o razdiobi čistog dobitka;
3. Predlog o likvidaciji društva; i s time u savezu stojeće imenovanje likvidatora;
4. Preinaka čl. I. društvenih pravila;
5. Izbor nadzornog odbora.

Bi'anca će biti izložena u društvenim prostorijama na uvid gg. dioničarima kroz osam dana prije glavne skupštine.
U smislu čl. 42 društvenih pravila svaki dioničar, koji želi prisustvovati glavnoj skupštini, dužan je položiti svoje
dionice - glaseće na prišijanje ime društva to jest na:

„ugarsko-hrvatsko dioničko pomorsko parobrodarsko društvo“
osam dana prije glavne skupštine to jest najdulje do 21. tekućeg mjeseca uključivo i to kod Banke i Štedionice za
Primorje d. d. na Sušaku i njezinim Podružnicama na Rijeci i Bakru; kod Prve Hrvatske Štedionice u Zagrebu i njezine
Podružnice na Sušaku, kod Hrvatske Eskomptne Banke u Zagrebu, kod Jadranske Banke u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani,
kod Banca Fiumana i Riječke Pučke Banke d. d. na Rijeci.

U smislu čl. 49 društvenih pravila imaju mjesto i glas na glavnoj skupštini samo oni dioničari koji posjeduju
najmanje deset dionica. Svakih deset dionica daje pravo na jedan glas.

Jednu pravomoćnu odluku o predmetima navedenim u točk. 3 i 4 dnevnog reda moći će stvoriti glavna skupština
samo prema ustanovama čl. 45 društvenih pravila.

SUŠAK, dne 4. decembra 1922.

Ravnateljstvo.

Račun razmjere za god. 1921.

Imovina: Brodovlje K 8.981.164-15, Nekretnine K 137.765-86, Našastar K 627.659-35, Jamčevine K 4.399-55, Vrijed-
nostni papiri vlastiti K 6.854.801- — Vrijednostni papiri u pohrani K 604.442-26, Blagajna K 40.503-05,
Dužnici K 45.359.427-54

Ukupno K 62.810.162-76
Dugovina: Glavnica K 6.000.000- —, Zaklada za osiguranje K 3.242.603-56, Pričuvna zaklada K 969.791-36, Zaklada za
obnovu brodovlja K 16.583.706-85, Amortizaciona zaklada K 4.807.451-06, Podporna zaklada K 227.042-88,
Mirovinska zaklada K 789.763-81, Vjerovnici K 27.128.384-72, Prelazne stavke K 2.324.090-16, Dobitak
K 737.328-36

Ukupno K 62.810.162-76
Račun gubitka i dobitka.
Duguje: Upralni troškovi i tečajne razlike K 3.635.790-27, Osiguranje brodovlja K 676.705-11, Porezi K 1.492.977-56,
Amortizacija K 517.741-14, Dobitak K 737-328-36

Ukupno K 7.060.542-44
Potražuje: Jednačak iz god. 1920 K 15.038-31, Poslovni prihod K 7.045.504-13

Ukupno K 7.060.542-44
Vidjeno i savnjeno sa glavnim i pomoćnim knjigama te pronadjeno u potpunom redu:

Nadzorni odbor

Bilanca i izvješća ravnateljstva i nadzornog odbora i li će izloženi na uvid u prostorijama ravnateljstva počam
od 21. decembra o. g. do dana glavne skupštine.

Reproduciranje ovog poziva se ne honorira.

Svinjske kože!

Tovarna usnja „INDUS“, d. d.

kupuje po najvišjih cenah

**Ia, to so na čisto izdelane svinjske kože brez lukenj
in zareskov. kg po K 35—**
Ila, to so zrezane in slabo izdelane svinjske kože . . . kg po K 18—
od hrvaških in ogrskih prašičev kg po K 12—

Kože se prevzetajo v znanem skladišču

Karl Pollak, Ljubljana, Dunajska c. 23.

4198

Prodaj stroj za cepljenje usnja (Oberlederspaltmaschine) za ročni in strojni pogon.

Širokost noža 42 cm, pripraven za večjo čevljarstvo, sedlarsko ali so-
rodno obrt. Predvojno blago, malo rabljen. Vprašati je pri

**Josipu Ambrožiču, Industrija gredeš, Ljubno,
nošta Podnart. Gorenjsko.** 4187